

Shri Raghunath Temple MSS. Library,
JAMMU

No. 3023

Title सिद्धान्त साव भेदाः

Author x

Extent 22 Age x

Subject ज्योतिष

नं. ३०५३

पुस्तक सिद्धान्त सार्वभौम नं. ३०५३

४ ६५५५५५

सि.स.भौ.

१

ॐ श्रीगणेशाय नमः विष्टभ्यभूतान्यवतिष्ठ मानः पूर्णः परान्मेशकविस्वरूपः अखंडबोधः सज्जनस्य
खंडेनंदो निदानं जगतामलद्वयः १ मध्याधिकारे बनिगोल उक्तस्तथापि तत्त्वस्थिति युक्तानुक्तेः शिष्यैः समी
चीनतया न बुद्धस्तस्मादहं वक्ष्यामि धरा गोलं २ श्रीवासुदेवादभवत्तदात्मा संकर्षणः कामत एव तेन जलं कु
तंतत्समं मूलं दीपशक्त्या सवर्णा दुमतो निरुद्धः ३ हिरण्यगर्भो गीरिविलां धकार विनाशकोपं सकलादिभू
तः प्रत्यक्षसूर्यादतिरिक्त सूर्यो वेदप्रसिद्धो भ्रमती हनित्य ४ तस्माज्जगत्सृष्टिनिमित्तमिच्छावशादहं का
रमयो विरंचिः आभूदतो लोचनतोर्क ईदुर्हृदः क्रमात्तैस प्राप्प्य रूपः ५ भौमादयस्सारकाश्च तीरगोलास्ततः कृताः
क्रांतिवृत्तं द्वादशांशं सप्तविंशं शकंच तत् ६ वायुगोलान्ततः कृत्या प्रवहारयेन भः स्यति इदं सर्वं यथोक्तं च ब्रह्म
विं एतन्निबोधीतं ७ वायव्यनिपानीयविभागकायेतदैक्यतुल्यावतिभागकाश्च एवं मिलित्वावतिजं सगोलं कृ
त्वा स्पसं स्यात्कनकाङ्गर्भे ८ ब्रह्मा करोत्सर्वत एव तुल्यात्तरत्वेतो गोलं तथा च तस्मात् सर्वाधरी भूतकु गोल
को सौ स्थिरोऽपनेतदधो प्रसिद्धेः ९ मूर्ते कुधर्त्तरि भवेदनवस्थिकातः स्याभाविको गुण इति स्थिरता स्थितायां
मौल्यं यथा तत्तु गुणैर्द्रवतोकदस्येत्सुक्तं हि भास्करकृतौ तदतो न युक्तं १० गोत्राचारधराः पुराणपठिताः श्रोत्रा
दयः संतुतैः कोदोषः स्वचरो दुपं र ग वेदोदितास्ते यतः भौमो चेदचलत्तलक्षणगुणः किं नो तदंशे पुनस्तो
पांशो द्रवता यथा नललवेदाहत्वमित्याह यत् ११ तैत्रेयसन्नियमितो वयवो च मूर्तेः शक्तिर्लवे प्रभवतीति च
नैव यस्मात् कुंभादिकस्य सलिलाहरणादिशक्तिर्न स्यात्कपालमुख एवमिहापि विद्धि १२ दूषणाभ्युपग
मेन कु गोलो भास्करेण जनसंस्थितिहेतोः रक्षणाय गदिता स्थिरशक्तेः शक्त्या कर्षणतया किल शक्तिः
१३ लघोर्दुता कर्षणकं विलंबादकर्षणं स्यात्तदहो यतोत्र संदृश्यते तद्विपरीतमस्मात्सामानात्र श

ज

नौ

त्रिस्तितिसंदरोक्तं १४ आकर्षणोतिर्यगधः प्रदेशे तदुक्तरीत्या द्विविधे समाने ऊर्ध्वप्रदेशात् किल तद्विलोमं तस्मात् तदु
 क्तं न हि सम्यगेव १५ तिष्ठ्य तत्काले किल भिन्नदेशे पत्रादिवेधाद् द्विजोत्पत्तं शाः भिन्ना यमोदयिष्ये तत्कालात्
 स्मादुरागोलनिभावगम्या १६ उरंतरं चेदिदमुत्तरं स्यात्तदह विष्टेयत्वं वेत्तादा किंच क्रोशकैरित्यनुपात्त १७
 उक्तं निरुक्तं परिधे प्रमाणं लंका प्रसादु परिधेर्धृपांशो भवेदवन्ती गणितेन गम्या तदंतरं शोडशसंगुणं १
 मू स्याद्भूमानमस्मादधिकं न युक्तं १८ समो यतो परिधेः स्वत्वात् विधेः १९ भागो स्तिष्ठेद्यी पृथ्वी तनीयात्र
 रश्मि तत्पृष्ठगतस्य कृत्वा समेव तस्य प्रतिम्या त्यतः सार १६ यो यत्र तिष्ठत्यवन्ती तलस्या मात्मान
 मस्या उपरि स्थितं च समन्यतेतः कुचर्चसंस्थामिथ्य श्रुतेतिर्यगि वा मंतति २० अधः शिरस्का
 कुदलांतरस्या त्रयादिति रप्रतिविंबतयाः अत्रा कुलास्तिर्यगधः स्थिता श्रुतिष्ठु तितेतत्रव
 यं यथात्र २१ तस्मात्कुगोलोनगराश्च कृतसरित्तामुद्रामरदैत्यमर्त्यैः आरामवाय्यादिचये
 श्रितश्च यथा कदंबं तिजके सराद्यैः २२ उरोक्ता निषजाम्यसौम्यस्य देशातिरिक्ता निचत्वारि
 संति त्रैमणकुटुजा विधे ४ भागांतरालानि सिंधोरुदक्ती रगाण्येभ्य एवोत्तरस्य २३ जंबूद्वीपं भू
 मिगोलार्द्धकस्या साम्यस्येयत्तत्र बड्द्वीपसंस्था सप्तानां स्यादर्शा वानां स्थितिश्च वदाम्येषां सति
 देशक्रमेण २४ निरतदेशाद्दड्का वंशानं भागाः समं तान् वतिः प्रकल्प्याः तत्रा विधभागः प्रथ
 मं निरुक्ताः तारावुपेर्विस्तृतिसंस्थितेर्हः २५ ततस्त्रिभागो नशाशाशमानं द्वीपस्य शांकस्य स
 विस्तृतिः स्यात् अस्मात्त्रिभागधिकवेदभागेर्दुग्धावुधैः शीतकरोपजीव्यः २६ ततः शरांशैर्वलयाकृती दंस्याच्छा
 ल्मलं द्वीपमतः समुद्रः दध्मो भवेत्सार्द्धं युगांशकैः स्याद्द्वीपंततः पंचलवैकुशाख्यं २७ ततः शरांशैर्वलया

सिं. सा भौ कृतेः स्यात्तद्व्यस्यांतरमाज्यसिंघौः ततः शरंशैः सदलेर्भवेत्तत्रौंचादकं द्वीपमिलासु।
 २ गोले २८ अंशगभागैर्वलयाकृतोदरसार्गवोस्मादपिषडलवेः स्यात् गोमेदकं द्वीपमतो
 शुभांगैर्मद्यधिरस्मात्सदलांकभागैः २९ द्वीपं भवेत्पुष्करसंज्ञमस्माद्गोलशेषं वडवा।
 २ ग्निकेन्द्रे तिर्यक्धृतकुत्रनिभंसमुद्रः स्वाददकोदाधिलवो नितः स्यात् ३० पंचभिरं
 शैर्यदडवा स्यात्तकेद्रतः तन्मिन्तस्यात्तकेदेत्यांतरकाश्रवसंतिने ३१ सजलजलधि
 मध्येवाडवाप्तिः स्थितोस्मात्सलिलभरतिमग्राडुत्थिताधूममालाः वियतिपवन
 नीताः सर्वतस्ताद्रवंनिचुमणिकिरणतप्ताविद्युतस्तत्पुलिंगाः ३२ ईषज्वलन्यु
 तमेचोवायुसर्गाः करोतिरेव गर्जितधनिमस्मात्तुवर्षाकालेल्यगर्जितं ३३ यत्तत्सत्रां
 बुसर्गास्तेतदन्यत्रचतोयदाः स्वल्पनीरावातसर्गाः कुर्वन्तिवडुगर्जितं ३४ अकस्मा
 दैघुतंतेजः पार्थिवंशकमिश्रितं वात्यावडुमदाचातेप्रतिकूलानुकूलयोः ३५ वायो
 स्तत्पतति प्रायोह्यकालप्राप्तवर्षरो यत्प्रादृषिनैवेतेपांसवः प्रसरन्तिहि ३६ त
 त्रैधापार्थिवंचाप्यंतेजसंचतडुत्थितं गर्तानिर्भरदाहैश्चाभूपस्थैरनुभूपते ३७
 उद्भूतैः पांसुभिर्भूमिः प्रचंडपवनोच्चयात् मेघमंडलमानीहैर्मालिन्यपरिवर्जितैः
 ३८ मिश्रणाजलविंङ्गतापिंडीभावोभवेदिह दृषद्वन्निपतंत्येतेद्रवंतेचपुनःक्षि
 तौ ३९ प्रादृषिसोराकिरागाः पयोदपटलेषुसर्जितास्तेतु जनयंत्यनेकवर्णास्ते
 जोभूमांबुभिर्मिश्रा ४० तेजोमिश्राश्चपीतत्वंतीलत्वंजलमिश्रेताः भूमिमिश्राश्च

लोहितं पृथग्यातिरवेःकराः ४१ तद्वशीनां सान्निहितं खलोर्द्ध्वयतो भवेत् अतस्तच्च
 यसदृशं शक्रचायं बुधैस्मृतं ४२ संमूर्छितारं कीदृशः किरणाः पवते तमंडली भुताः
 नाता वर्या कृतयस्तन्वभेव्योऽग्निपरिवेषः ४३ यासांगतिर्दिवि भवेद्गुणिते तगम्या
 स्तास्तारकाः सकलरेव चरन्तीति हरे निष्टुं तिया अनियतो हतयश्च तारामंडलादधो हिति
 वसंतितदाश्रितास्ताः ४४ शीतोऽशुवज्जलमयास्तपतात्पूरंतिताश्चावहप्रवहमारुतसं
 धिसंस्थाः पूर्वातिलेस्तिमितभावमुपागतेस्तिस्ताराः पतंतिकुहविद्गुरुतावशेन ४५
 वर्धते निर्जलामेवावायुनाविरलीकृताः इव द्वाव्यावशेषास्तपतंति वसधातले ४६
 धूमावयवरूपैस्तेष्ठाद्यते वनिसंस्थितं एतस्ते सूर्यकिरौः शोचिता भूमिवायुता
 ४७ विशीरगिस्तु विलीयंते रेवजः संहतिस्त्विद्यं अर्काद्धीस्तोदयादाभ्रदर्शनं दिन
 संध्याकाः ४८ भूम्युत्थितैरेजाधूमे दिगंतव्योऽग्निसंस्थिते सूर्याल्यकिरौर्मिश्रैरारु
 रायमवभासते ४९ विरलावयवं वस्तु यदृष्टेर्वावधायकं तेताभ्रमरुणीभूतं दृश्यते
 शक्रचापवत् ५० संध्या रागांसविज्ञेयो दितादोचदितात्यये राकायास्तुतिशावक्रे
 तथैवेडकरोद्भूमात् ५१ इति स्याद्भूदकांभोधिस्थितवाडवह्नितः प्रसंगादुदितं
 र्वग्रंथान्मेचनिरूपणं ५२ ननु सिंधुतउत्तरे निरलो विषयस्तर्हि कथं हि सेतुबंधः
 रघुताप्याकृतोजनप्रसिद्धो नुपपन्नो न भवेदिहेति चेत्तसः अत्रोच्यते नुरगमेधवि
 मुक्तसैत्ते रन्वेषणाय सगरैः खनिता वनिर्या लंकाभित्तो बलवराणां विजलप्रवा

सप्तहयस्य-

सि.सा.मो

३

तारार्णवोस्तिरचुनायतिवद्वशेतः ५४ केचित्तिरहंविषयंवदंतिद्वाराधिमध्यस्थमतो
नदोषः एतन्नयुक्तंलवणार्णवार्णवसौम्यंभवेद्वीपगतंयतोत्र ५५ ३४पतिश्चेत्तदभूमितं
स्यादेकद्वीपद्वीपसिंधोरभेदात् सप्तद्वीपोभूमिगोलोत्तचस्यात्तस्मादार्धमन्मत्तंयु
क्तियुक्तं ५६ निरतदेशात्कनकाचलांतंखांकाश्रभागाःपरितःप्रकल्प्याः लंका
त्मकेंद्रानवरासभागेःपंचाशयुक्तैःकृतमंडलाई ५७ सौम्येविभागेलवणाधि
रेखापर्यंतमेवपरिधिर्हिमाद्रिःतन्मध्यभूमिःखलुभारतारख्यवर्षधरागोलविदा
प्रदिष्टं ५८ लंकाकेंद्रादेवसांछागपंच ५६।५ भागेवृताईतगोहेमकूटःएतच्छी
ताद्रोर्भवेदंतरालेभूमिर्वर्षकिन्नरारख्यसुरम्यं ५८ लंकाकेंद्रादेवसाद्वीभ्रसप्तभा
गेवृताईतथांनैषधाद्रिः मध्याभूमिर्हेमकूटस्मृताद्रोश्चायाकारंतद्वरेर्वर्षमु
क्तं ६० एवंसिद्धपुराउक्तंभागेवृताईकंत्रयं शृंगवधुक्तनीलारख्याःपर्वताःस्युः
क्रमात्रयः ६१ उक्तरीत्याक्रमादेभ्योवर्षाणां तृतयंभवेत् कुर्वारख्यचहरिण्या
ख्यारम्यकारख्यजनैर्युतं ६२ माल्यवांशयमकोटिपतनाद्याचिभूरसलवे ६३।४५
नगस्तथारोमकादयिसुगंधपर्वतोनीलनैषधनगस्तथाविमो ६३ यमकोटि
माल्यवदगांतरभूमिर्गदिताथमद्रुरगामुनिर्वर्यैः स्मृतरोमकारख्यपुरगं
धपर्वतांतरभूमिमानमिहकेतुमालकं ६४ हिमाद्र्यादिनगाणांस्यादेयां द्वांशा
सुविस्तृतिः येनयद्वर्षमुक्तंसतत्रांतर्भवतिद्रावं ६५ तिषधतीलसुगंधस

माल्यकांतरगताकुरिलावृत्तमावृत्तं अमरकेलिकुलायसमाकुलं रुचिरकांचनवि
 त्रमहीतलं ६६ इहहिमेरुगिरिः किल मध्यागः कनकरत्नयस्त्रिदशालयः द्रहिण
 जन्मकुपयजकर्णिकेति च पुराणविदो मुमवर्णयन् ६७ मंदरो गंधवात्रन्यो
 विपुलो यस्याध्वकः आधारपर्वता एते समेरोः पूर्वदिक्प्रमाण ६८ ध्वजश्ववृ
 द्वाक्रमतश्च ते युक्तदं वज्रं पृथिव्या लारव्याः यद्दत्तनाम्नात्तरभूमिरिव डंडी पंस्मृतं त
 स्य महत्त्वमेतत् ६९ जंघुकलामलगलङ्गसतः प्रवृत्ता जंघूनदीरसयुता मृदभूत्स
 वर्या जंघूनदं हितदत्तः सरसिद्धसंचाः शम्भुनिबन्धन्यमृतपातपराङ्मुखवास्ते ७० चैत्र
 रथं तंदनकं ते यंतस्माच्च सर्वलोभद्रं वैभ्राजमिति सरस्यं वनंति रुक्ते क्रमादेशु ७१
 सरां स्पतेथैश्चरुगांचमानसं महाहृदं श्वेतजलं यथाक्रमं सरस्सुरामारमणा
 प्रमालसाः सरारमंते जलके लिलालसाः ७२ मेरोः पृष्ठे शक्रपुरी पूर्वस्मिन्नम
 रावती तेजोवती बहिर्दिक्स्थिता बहिर्याम्येयमस्यत् ७३ संयमिन्या रव्यका
 तस्मान्नैः कृत्यां दिशि निर्ऋतेः कृष्णां गता पुरी पश्चाच्छुद्धा वत्स्यं बुधस्य च ७४
 वायव्यां गंधवत्पारव्या बभ्योः सोम्ये महोदया कुवेरस्येष्टा दिक्स्थिता सारुद्रं शस्य यशो
 वती ७५ सुवर्णाद्रिमध्ये वसंत्यन्यदेवाः ससिद्धाः सदा यत्र तस्मिन् नवरांशुः स्थिर निरपत्न्य =
 क्रांतिवृत्तस्य मेवादि योऽदितं जह क योऽकरोति दापां च ७६ सद्रत्नकांचनमयं शिरवभत्रयं हि
 मेरावतः निगदितः सचरत्नसानुः तत्रैकमूष्मिष्ठमस्ति च शातकुंभस्रष्टुः परस्पंशि

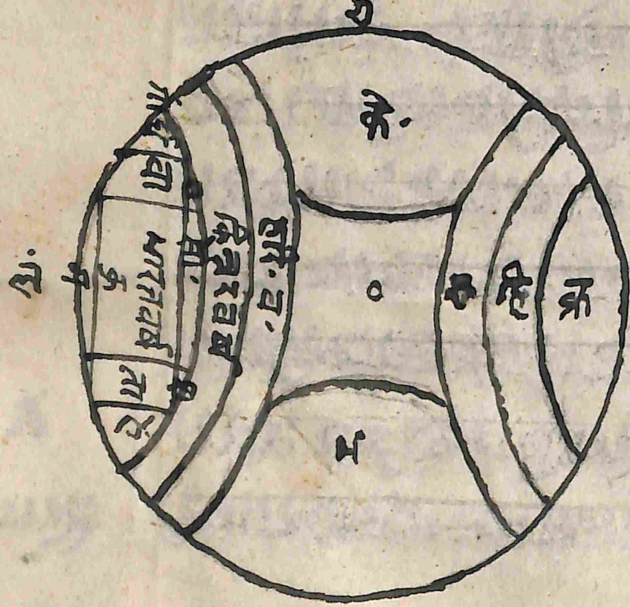
सिसामो

४

रसि विप्रसक्तकस्य ७० विष्णुभस्मरिसरोजशंखगदाधरस्यामितविक्रमस्य वैकुण्ठसं-
तं परमस्ति मध्यशृंगे सदा श्रीकरलालितां चैः ७८ विष्णुपादकमलस्थितगंगातिः स
ताकनकयर्तष्टे आगता ततश्च चतुर्द्धादित्संस्थितसरोवरगाभूत ७९ गंगा
प्रवाहोरुणसंगतो घः सीताभिधोभद्रतुरंगमारुख्यं महाहृदाज्योपि च चक्षुरारुख्यः सुके
तमालं विमलोगमत्सा ८० श्वेतांशुसंशक्तजलप्रवाहोभद्राभिधोभूत्कुरुवर्यमापः समान
साविष्णुपदस्य गंगाया भारते सालकनंदसंज्ञा ८१ यो मानवो त्यंतनिधिद्वकर्मयडुह
तो देवमुखाः प्रभीताः तं कुर्वती दर्शनतः सुलीलं विष्णुं शिवं वा जयतीह गंगा ८२
अस्मिन् चर्षभारतारुख्यहिमाद्रिद्वारांभो ध्योः संयुतिभ्यां क्रमेण प्राक्पश्चाद्भ्राम ३२
भागैः सपादसप्ता द्युंशैः कार्यमद्वैतसंचिह्नं ८३ युतिभ्यां क्रमात्प्राक्पश्चाद्वलाद्या
त्रिचंद्रा १३।३० त्रवादीणि भागा न्यदायास्तमुद्रे विधेयं संचिह्नं ततो त्रसरेव समाशां
कयोरंतराले ८४ उभाभ्यां नगचिह्नाभ्यां भूषणैः स्वाग्रसन्मुखं तपोचिह्नद्वयंकृत्वा त
देखाप्यतगाग्रतः ८५ प्राक्पश्चक्रमतो कंश्रिः सार्द्धं षड्विंशतैः कृत्वा चिह्नद्वयंतज्जा
रेखाकार्या ततो नव ८६ सिद्धातिखंडा मितथाष्टदित्संस्थितमध्यचनानामन्युदितानि
तेषां श्रीरोमकार्येण हियक्रमेण वक्ष्याम्यहंतक्रमतो त्रत्यति ८७ पूर्वादिदिक्क्रमा
दैर्द्रता अपर्यागाभस्तिमान् वारुणं खंडकं तस्माद्रं धर्वमथमागकं ८८ सौम्यं का
सेरुखंडं स्यादेयु सर्वे न्यजाः स्थिताः मध्ये कुमारिकाखंडमत्र वर्णा व्यवस्थितिः ८९

ललादिभिर्भारतखंडकातामुक्तिः क्रमाद्यारचितात्वभिन्ना साताचघेयाकिलसं
 निवेशेमातंयतोरोमकवाक्वैरि ८. माहेंद्रसक्तिमलयर्दकयारियात्रसस्याश्रविंध्य
 ३हसप्तकुलाचलारव्याः भूगोलमध्यगगुहाः किलगोलरूपाः पातालभूमयश्चलावति
 रिक्तसंस्थाः ८१ अतलंकितलंतलंतिपूर्वद्विधोन्यच्चगभस्तिमन्निहंक्तं अपरेचम
 हासपूर्वकेतेकिलपातालतलंतसप्तमंयत् चचत्फणामसिगंगांशुकृतेप्रकाशा
 एतेषुसासरगणाः फणिनोवसंति दीव्यंतिदिव्यरमणीरमणीपदेहेः सिद्धाश्चत
 तत्रचलसत्कनकावभासैः ८३ पातालसंस्थितफणीद्रफणावस्तीभिर्भूगोलम
 ध्यभवघातचयैः कदाचित् लोकाशुभायधरणीतिजपृष्ठदेशेसंकंयतेत्तचल
 गर्भवतीस्थिरापि ८४ भूर्लोकः स्याद्याम्यभूगोलखंडंजंबूद्वीपंतदुवः श्वःश्चमेरुः न

तः

क्षत्रोर्ध्वंस्वेमहोस्याजुनेतः ७ गौयैर्लभ्यः स्यात्तपः सत्यमंत्यः
 ८५ लंकापरेर्कस्ययदोदयः स्यात्तदादिनाईयमकोदि७यं अ
 धस्तदासिद्धपरेस्तकालः स्याद्रोमकेरात्रिदलंतदेव ८६ यत्रो
 दितोर्कः किं तत्रपूर्वातत्रापरायत्रगतोस्तमेषः तत्तत्स्यते
 निचततोखिलातामुदक्स्थितोमेरुरितिप्रसिद्धं ८७ यथो
 जुपित्याकुचतुर्थभागेप्राच्यादिशिस्थाचमकोतिरेवततश्चापश्चा
 न्नभवेदवंतीलंकैवतस्याः कुकुमिप्रतीच्या ८८ तथैवसर्वत्रयतो

सिद्धांभो

५

हियस्यात्प्राच्यांततस्तत्रभवेत्प्रतीच्यातिरत्तदेशादितरत्रतस्मात्प्राचीप्रतीचोचविचित्रः
संस्थेय ईदं ७ राणेदितादृशतुल्यादामायाः स्थितिः शेषतागादिभिर्भग्नहाणं निरुक्ता।
स्थितिर्याचतत्वेतिचाराद्विसंवाहतः खस्यगोलेनसत्तत् १०० भूमधरविदशदानवमानवा
द्यायेयाश्चाधिसगगतेचरचक्रकक्षाः लोकव्यवस्थितिरुयर्थपरिप्रदिष्टाव्रह्मांडभांड
जठरेतदिदंसमस्तं १०१ इति सिद्धांततत्त्वार्थमुनीश्वरकृतेभवेत् सिद्धांतसार्वभौमे
यमध्यायोवर्तिगोलजः श्री चंद्रैर्विनासमयबोधश्चमेरातस्यादितैयगराकस्यय
तस्ततोहं यंत्राणि वक्षिष्ये विशेषमतिस्फुटानि श्रीभास्करादिगदितानि सशिष्यतुष्टौ १ चक्रंका
र्यं धातुजं काष्ठजं वास्तिगंधतुल्यं खांगराभोमितांशः अंकास्तस्मिन्पारिधिस्थानकेस्वेभीष्टस्या
नेष्टं खलाधारणा पर्व २ योजोव्यासाद्विप्रमाणोदसंज्ञः कीलः केदादाहगः स्याचप्या
त्र मध्ये रोप्यस्तद्वदत्रिभांतेभूमिः कल्प्याष्टं खलाधारणम् ३ उभयत्रतथाधृति
प्रदेशाद्रसभांतेत्रचखस्यमध्यचिह्नं करणीयमथास्यनेमिसंस्थं रविविवंविध
तेयथातथास्मिन् ४ अथष्टं खलिका प्रदेशकेयक्कायाकीलभवायदंशकेस्या
त अथतंत्रिकतस्यभूमिमध्यभागादृष्टिजमंडलोन्नतांशः ५ खमध्यभागो
तरजोशकायेततांशकाः स्युस्ततएदेव समावृतौसाधितदिग्भिर्भागेदिकृत्त
संपातगमध्यकेंद्रं ६ यंत्रकृतोर्ध्वाग्रकीलं परप्रागेखाकीलाभाग्रयोरंतरालं पंचा
तस्तदाह्यतोवासगरांयंत्रव्यासोत्थांगुलादिप्रमाणान् ७ पलप्रभाकीलकसंग

जाताभुजः

जातशंकृतं =

एतर्कभक्तौ फलेनांतरितं युतं तत सूत्रात्परशागभिधा क्रमेण कीलस्य भागसति सौम्ययाम्य
८ तद्वत्तं शोभ्यगुणेन निघ्नं कीलप्रमाणेन हतं फलं स्यात् अग्रारवेरदा फलो नितं चेत्स
याम्यदिके सौम्यदिगन्त्यथा तु ८ अग्रार्क निघ्नौ पलकर्णभक्ताक्रांतिज्यका तत्कृतिवर्जिता
याः त्रिज्याकृते रूलमहर्ज्यका स्यात्क्रांतिज्यका तत्प्रभया विनिघ्नौ ९ सूर्येर्हता त्रिज्यकया
विनिघ्नौ द्युज्याहता स्याच्चरसिंजितीयं त्रिज्यादौ कर्णोन्नतभागमौर्वीचातो दिनज्यारविचे
तभक्तः ११ ३ छांत्यका स्यादतया विहीता मध्यांत्यका प्रागादिता ततो स्याः व्यसंधनुः ४
दिहंतं ततं तदूनं दितां द्वे दिनतंग चयः १२ क्रांतिज्या त्रिगुणाहता जिनलवज्या प्रातदीपंध
नुर्भागाद्य प्रथमेषु देखधृतिः शोध्यं द्वितीये रविः योज्यं रवाष्टुभवात्तृतीयपदके स्यादंत्य
पादेषु त्रिभ्यः शोध्यमपं विलोमचलतांशः स्यात्स्फुटोभास्करः १३ कृतायनां शाद्रवितः
क्रियादिद्वंद्वं संताहतवो भवन्ति चिह्नानि तेषां प्रतिदेशजानि भिन्नातिबो ध्याम्य स्फुटि
लोकात् १४ सहकारतवां कुशेयानीलांबुदद्वंद्वोपगमानिरंतरं जलचंद्रकराति निर्मलत्वेन
वसस्यं कनकारियुष्यसंचः १५ इत्यादि चिह्नानि तमध्यदेशे स्त्रीकृत्यका व्येक विभिर्ति
जोत्तया सुवर्णिताभास्करस्त्वविदौर्वसंतमुरव्या त्रयतवः क्रमाच्च १६ काश्मीरदेशे तभवं
तितेषामेताति चिह्नानि यतो नित्यं हिमाधिकत्वेन ततो रसालप्रोष्मादिकं तत्र भवेत्कदा
पि १७ अंत्यपृष्ठपितृभातियथा स्युर्नेमिगानि विधृते किल यंत्रे तत्र कीलकगतं ग्रह
विबनेमि सौम्ययमदिकस्य मंतंते १८ पश्येतदातीं ग्रहविं वधि स्यते म्यंकयोर्मध्यतभा

उन्नतज्यैर्पर्वः ३

४ × ५ =

यदंशावा मेकाचरि
वातः यद्विर्मक्तः

प्रकर्षेण ३५ =

सिद्धांशो
६

पूर्वकर्मकृता
ग्रहात् =

गमित्या भस्य भ्रवः रवे चरतः पर प्राक स्थितस्य युक्तो रहितो ग्रहः स्यात् १८ तदा ग्रहः स्या
त गकील देश मूलान्तरं यत्रिगुणाहंतं तत्र कील प्रमाणेन हंतं फलस्य चापं शरः स्या
द्रुह विंवदिक्कः २० ग्रह विंवयथा ते म्यां स्यात्तथा ष्ठं खला स्थले धृते स्मिन् भूखगोत
ये भागाः स्युर्ग्रहजो न्नता २१ प्रागुक्तरीत्या ग्रहजस्फुटाय क्रमादिता रवे दितस्य या
तं साध्यं ततः संस्कृतं पूर्वहृष्टिग्रहाद्विलग्नं सभा द्यभा नोः २२ दितां तजा त्पूर्ववदिष्ट
कालो नाक्षत्रिको रात्रिगतो भवेत्सः तात्कालिका त्वड्युता र्कतो यः कालः पुनः सावत
एव सत्सः २३ उक्तं सदा नैव भवेद्यतोतः प्रोक्त प्रकाराद्भवसात्संदेह एवैर्गतं बोध्यमथा स्य पादस्तु
यं प्रसिद्धं सकला वबुद्धं २४ पटी निवेशा भेदै र्यत्सर्वं त्रयी निरूपितं यंत्रचिंता मणौ स्पष्टं तस्मात्त
नोदितं मया २५ कर्तव्यं चतुरस्रकं सफलकं षड्गुणं संख्या गुलं विस्तारे स्वरसांगकां गुलमिता
यामस्य नेम्यर्द्धके आधारस्य षष्ठं खलादि चटितो रेखा चलं वोपमा स्वाधारात्त्रयमत्रिभागा
विगमे स्याः सात्रदीर्घा पुनः २६ रेखा युता वत्र विदा विधेयं छिद्रं ततो र्कां गुलकैः स्रष्टुं केद्रे
शलाका सरलादसंज्ञा दोष्या वहिः स्याच्च माना २७ स्थूल सरं धौ काग्रचित्ता पटी कृशा प्रोता यथार्कः १५-२२
देवां गुलाद सज्ञे कार्यं शीथिलाय था भ्रंमति २८ वृत्तं च भांशोः ३६० परिधौ तदं कं षष्ट्या
छटो नाम यचाक्षकर्णः त्रिज्या गुणाः सूर्य दिनज्यया त्रयोयष्टिर्भवेत्तां स्रष्टिरात्प्रदत्त २९ पक्षां
सुचिन्हं गुणा के न कार्यं चरज्यका सूर्य हता विभक्ता त्रिजीवया लद्धमिता चरज्या बोध्या त्रयं त्रे
ग्रिमकर्म हेतु ३० धार्यं तथा फलकं यंत्रमिदं तथैव तत्प्राप्स्यो लगनितुल्यमिनस्य तेजः वा

यत्तया स्पृशति तत्परिधौ यमं शान्तं त्रैशके मतिमता तरणिः प्रकल्प्यः ३१ अत्र प्रोक्तं रवि
 लवगतां पटिकां न्यस्य यथेयं त्रायां को भवति पालके स्यादुदाधाम्या गोले ३२ धीघो पचर
 गुणमिति लं ववत्स त्रमस्या गुस्प्रेखा परिधियुतिलं वां तरे तमना डः ३२ लं वा हेया वित
 तद्यटिका स्रज्यका तश्च रज्या व्यस्ता देया भवति चित्तये परा तत्र या ज्या धार्या पटी स्पृ
 शति हि यथा तं ज्यको यष्टि चिन्हे पटी वृत्ते निपतति तदा तस्य मभाव ३३ अत्रोपपत्तिश्च त
 रस्य कार्यं सुवृत्ततोला च वमस्ति यस्मात् तस्मात्फलारव्यं च तस्मात् मुक्तमर्कैः ३३ मिता ना
 त्रिगुणोपि कल्प्यः ३४ अत्रोक्तं रीत्या त्रिगुण त्रिभज्या विस्तारमर्का गुलनुः परां त्या यत्तोर
 सां गां शमिता दो देशे सुरैर्मिता तो स्य रसां मदैर्छं ३५ दृग्वृत्त सं स्यावदिदं यथा स्या तथा
 मनुष्यैः स्तूयतो विधेयं अतोभ्युदैर्छा त्वितनेमि मध्ये धृत्य र्थमाधारकं च खलादिः
 ३६ आधारतो यंत्रमिदं द्विखंडं रेखा कृता स्मादवलंबरुपा अत्रोक्तं रीत्या धृतितोत्र देया
 चरज्यका या परमा भवेत्सा ३७ त्रिज्या मिता तो धृतितोत्र यंत्र त्रिभाग के दैर्छमिता
 सुरेखा छाया र्थमक्षस्य निवेशनार्थं रेखा गुत्तो छिद्रमत्तो त्रुत्तं ३८ त्रिभज्यया मंडला
 ना यत्तोरकः केंद्रे त्रकोर्का गुलना कृतो स्मिन् वृत्ते भभागारवितुंग भागं ज्ञानार्थं मं
 काः खरसाश्च ६ घट्टः ३९ छटी प्रवो धार्थमिहाक्षमूले परां त्यका संमितं पटिका
 तु प्रोता त्रयष्टिः सविरात्प्रदता तं सप्तपि सुटसु च्यते तः ४० महाशंकुकोटो पदेष्टा
 हतिः स्यात्कुतिः का तदर्का गुले द्वा प्रकृतिः सा चुमौ र्वा यदा त्रिज्या या केत्य भीष्टां त्यका य

तप्य हि प्रां के रिष्ट हतेः कार्यं ताम्र द्वा दशांगुल
 त्रिषत् २६ १३ गुज्या प्रमाणेनै न तस्य त्रिक
 दोषा भगवत्तु जयति शतपदे स्थायेति अत्रोक्तं

शंकोः पलकर्ता एव हति स्तेन वट्टस्य द्वां प्रादेशे च त्रिंशत्यंशं ज्ञात्वा त्रिकलं वैज्याकोटो त्रिज्या कर्ता सदा द्वा दशां गुल शंकुकोटो कः कर्ता ॥
 त्रिकोः पलकर्ता एव हति स्तेन वट्टस्य द्वां प्रादेशे च त्रिंशत्यंशं ज्ञात्वा त्रिकलं वैज्याकोटो त्रिज्या कर्ता सदा द्वा दशां गुल शंकुकोटो कः कर्ता ॥
 त्रिकोः पलकर्ता एव हति स्तेन वट्टस्य द्वां प्रादेशे च त्रिंशत्यंशं ज्ञात्वा त्रिकलं वैज्याकोटो त्रिज्या कर्ता सदा द्वा दशां गुल शंकुकोटो कः कर्ता ॥

इति सप्तमोऽङ्कः

सिसामो

७

७
४१ स्वत्रिज्ययेपंचरसिंजनीस्यातदार्कमित्यात्रिभाजीवयाका फलं च
रज्याफलकाक्षयं त्रयं त्रं घृतं हृग्वलयाकृतीदं ४२ सूर्योदयेकेंद्रगताक्षमाया मरेरवागतमिष्ट
काले ततो धरेस्याक्रमशो त एव छायाग्रमर्कापरदिक्स्थामर्कः ४३ आया मरेरवारविचिह्नमध्य
वृत्तः स्थभागाः दितिजोन्नतांशः तेषां ज्यकाशं कुरभीष्टुड्यां त्यकाभवेद्यष्टिमितं त्यकाया
४४ द्वादशांगुलतरेयदिक्कोणं यष्टिका भवति तर्हि न रेकः एवमिष्टनरजाभिमतं त्यासापि भाग्रगतप
ष्टिकयैव ४५ यस्यां कलग्नफलकांशत एव दैर्घ्यरेखावधिर्विरचिता सरला सरेखा सिद्धादिनागरिगत
मत्रहिलाक्षवेन पट्टास्थितानुपतना उपपत्तिरुक्ता ४६ पट्टा मूलादर्कसंख्या गुलेषु पट्टांशो यो भाग्र
गोमंडले स्यात् तस्माद् दैर्घ्यरेखावधिश्चेच्छं कुर्यात्सू दैर्घ्यं तदेष्टं त्यकैव ४७ मध्यान्तकाया
मितमीक्षितं त्याशो ध्यावशेषं न तजो क्रमज्या तत्रापि गोलक्रमतश्चरज्या द्वात्रिंश
ज्यादिनमध्यज्यां त्या ४८ अत्राह दैर्घ्यमधोग्रं स्याच्चरज्यायाः क्रमादतः लंबरेखैकदेशो
ध्वोमध्यां त्यासात्रहृश्यते ४९ अस्यामिष्टां त्यामिताच्छेषरेखापाधः स्यात्सा स्यान्नत
व्यस्तजीवा तस्यावृत्तानः क्रमज्या भवेत्तदग्रान्नाड्यो लंबकांतानताः स्युः ५० अ
तोलाक्षवाद्यष्टिचिह्नात्फलारव्ये चरज्या प्रदत्तोक्तगोलक्रमेण तदग्रस्तिता दैर्घ्य
रेखानयानुसृष्टे भवेत्पूर्णजीवा प्रोक्ता ५१ अतएवास्य विस्तारदैर्घ्यमाने प्रो
दिते परां त्यामितं तत्पट्टावशतः सम्पगेव च ५२ इति विस्तारतोमयोदितं फलकां
किल भास्करोक्ततः ३६ चक्रसंयंत्रसंस्मृतं करणीयं रजनीगतादिकं ५३ अथा

त्रिज्यायामंडलं भूमिभागे समे कार्यमाशंकितं तत्र केन्द्रे त्रिभज्या समा यष्टिका को नुखा ग्रा
 य प्या तष्टमा स्या तथा स्या पतीया ५४ लंबस्तदग्रा दृष्टसूत्ररूपः शंकु भवित्केन्द्रं नमूलमध्ये
 दृग्ज्याय केन्द्रे नरवन्निधेया यष्टिस्ततो स्याः प्रभवे तत्र भागं ५५ वृत्तं तत्तदग्रा दृष्टो यत्र वा
 तत्तत्प्रात्पूर्वा शारव्यसूत्रांतरालं याम्यसौम्यं भाग्यतो यष्टिमातं ज्ञातो न्मातं स्वाक्षभाच्ची
 त्रिभज्या ५६ रव्याज्ञाय ह्यभ्यते तेन तच्च विष्टेयं संयोजितं याम्यसौम्यं शंकुना ते हतं
 त्रिज्यायाम् चक्रोत्तमा स्याद्याम्यसौम्यार्कजाग्रा ५७ उदयास्तेन पूर्वोक्तयष्ट्या ग्रे प्राकारारव्यं
 तः स्रज्जादृतेर्द्विजीवा स्याद्यासाग्रा सौम्यदिक् ५८ पूर्वयिराशाभिधस्तत्र तोग्रं स्या शो
 नुरवामर्द्धगुणानुकारं वृत्ते प्रदद्यादथ केन्द्रतो न्यचुज्या दवृत्तं रवरसांश ६० कोकं ५९
 केन्द्रस्यानष्टप्रभयष्टिका ग्राय योश्च मध्येन रस्तत्र मानं तन्मानं संपूर्णगुणो यदंशो
 द्वितीयवृत्ते धनुरेतदेव ६० विभागसंख्याभिरुद्गर्तं स्यात्पूर्वार्द्धके पश्चिमके वशोचं
 चत्सा च यथा ग्वलये प्रकाशादृज्जीसरेखा सुदयास्तस्तत्र ६१ नमूलोदयास्तारव्य
 सूत्रांतरालं रविचं ६२ तत्राप्रभवे दक्षभेयं इदं यष्टियंत्रं स्फुटं वा सन्नाभिस्ततो त्रोपपत्ति
 तिरुक्ता मया त ६२ गरुडोदितं यंत्रमेतत्प्रातोदं मताया सकालावबोधं प्रवक्षि
 निजकावशादिष्टदैर्घ्यः स्रदंडो नति स्पूलकः शिंशि वृद्धादिजातः ६३ परा ल्याह
 मातात्पर्यप्रमाणं यथा संख्याया तत्राभित्यस्त्रैकैः सः समस्यातदैर्घ्या विधेयो स्य
 शीर्षे सदाष्टं खलाधारणार्थं नियोज्या ६४ आधारतो धः परितः समस्य दैर्घ्यादि

सिसामौ. भागेनरवेशनार्थं छिद्राणि कार्याणि तथा यथाजसृष्टानि गर्भे तन्भवन्ति तानि ६५ शी
 र्धे छिद्रं गर्भमध्ये विधेयं माधारांते शंकुलोपार्थमस्मिन् सर्वच्छिद्राद्वाह्यतः शंकुमा
 तं यंत्रांगांशासु नृएवंतरः स्यात् ६६ बाह्यस्य शंकुर्कलवः प्रतोदयंत्रे भवेदंगुलमा
 तमस्मिन् पूर्वोक्तरीत्येष्टचटीनतांशोन्नतांशजीवे सधिया प्रसाध्ये ६७ सूर्य
 ८ पुत्रतलवमौर्विकानतज्यासंभक्ताभिमतचटीभवांगुलानि एकादिष्वभिमतना
 डिकोन्नते सुरंध्रात्स्वांगुलकमितिः समस्य लेका ६८ स्वाहर्मनसमस्यलस्यसु
 धिरेशंकुर्निधेयस्तथा यंत्रेशंखलिकाधृते पततितद्वातसमस्यातके छायाग्राव
 धिरंध्रतश्चागायेनाडीदिताद्यर्धकेपाताः शेषमिताः परत्र यदि भा मध्ये नुपातो भवेत्
 ६९ अत्रोपपत्ति दंडो भूमिस्तत्र सूर्योदये स्याद्वाभावो भातं तरूपाखमध्ये तस्मा
 दृज्या रूपशंकोर्न रूप दृज्यातो भायांगुलान्युक्तरीत्या ७० अथोक्तरीत्या तिजक
 ल्पितं तन्निरूप्यते चक्रतिभंसुयंत्रं चात्वादिजं चक्रकमस्य केन्द्रे व्यासार्क भागेन
 समो वहिः स्यात् ७१ यथा तथोर्धाग्रक एव कीलतुल्यो विधेयोर्कमितांगुलो नाप
 रद्युमित्यल्यत राहमानवियोगतुल्या परिधौ विभागाः ७२ अंकास्तदंकावधि
 शंकुमूलात्प्रत्येकरेखाः सधिया विधेयाः विभागपत्रस्य विराममागे स्वीयंदिता
 र्द्धक्रमशो विलेख्य ७३ सूर्यं ज्ञीनतलवमौर्विकोन्नतज्यासंभक्ताभिमतचटीभवां
 गुलानि एकादिष्ववततनाडिकासु शंकोर्हलात्स्वांगुलकमिति स्य पत्रवेक्या ७४

३८ संवत्त्रिंशत्तमकेन धार्यभूमौ तस्या शंकुजभास्यपत्रे यथायतन्यत्र नमूलभाग्रंतरा
 लजास्मान्तताडिकाः स्युः ३५ अथ प्रवक्षेति जकल्पितं तद्वत्तार्द्ररूपं धनु रारख्य यंत्रं
 स्वाष्टं दुभागः परिधौ शरोस्य पूर्वा परा ज्योत्तर दक्षिणादिक् ३६ अग्रालवैरात्मदि
 शी सुजाग्रादस्तोदयो तत्परिधौ विचिंत्यो स्यात्तर्दलां तर्गतकल्पितैकादितुंगताडी
 सुभुजो विधेयः ३७ अभीष्टशंकु र्गणिता गतो यः पलप्रभाद्यार्क १२ हतो यमांशं
 फलं तु भिन्नैकदिशा विमुक्तयुक्तं क्रमेण ग्रकयास्यदिकः ३८ एतद्वासादीन्मा
 शित्रयज्यामानासूच्यग्रा शलकासुधार्या ज्येष्ठैको स्यात्प्रग्रतो लंबसूत्रं यं
 त्रेभीष्टः शंकुरुक्तो भुजश्च ३९ लंबाग्रसं सक्तसु यंत्रदेशा शरप्रदेशांतरमात तुल्यं
 साशो न्मुखः स्यादतयोक्तरीत्या यंत्रेशरात्स्वोक्तभुजस्य चिह्नं ४० सत्यं कितं
 कार्यमथोदयास्तस्यानाहुजां कानुगतासुरेखा ज्यासंस्थयाम्योत्तरवाहचि
 ह्नवधीस्थमात्मगुदलस्य रेखाः ४१ यंत्रं किता उन्नतताडिकाभिः कार्यं अथेदं सधिया
 प्रधार्य समस्थले साधितादिग्विभागे दिनस्य पूर्वा परभागयोर्हि ४२ क्रमात्सर्वप
 श्चाक्षराग्रं यथा स्यात्ततो ज्याशरैको शलाका विधेया स्मृता सूर्यविंदो न्मुखा नष्ट
 भा स्यात्तदग्राद्यथा लंबसूत्रं तिजस्य ४३ दिता र्द्रस्य रेखा गतं तत्र सूर्योदयास्तस्य
 लालंबपातांतराले भवंत्युन्नतताडिकाश्चकाले नुपातो विधेयोंतराले च दीतां
 ४४ अथेष्टयस्या भुवि तीरमध्ये व्योमि स्थितं वस्तु यदेव दृश्यं तन्मानवो धाद्यु

सिसामो पयुक्तवृद्धियंत्रप्रवदेतिरिविलेकसारं ८५ यथाग्रमूलस्थितदक्षिणोक्तदृष्ट्याभवेदाविलो
 ८ कयात्यो तद्यष्टिमूलाग्रतएवलंबोतदंतरेभूप्रमितिभुजः स्यात् ८६ लंबप्रमाणंत
 रमत्रकोटिर्यष्टिः प्रतिर्वधभवंहिज्यात्यं प्रत्यक्षमस्मात्सकलस्यवेद्यायुक्तागुणा
 तात्प्रमितिःसुधीभिः ८७ भुजकोटिप्रिभज्याच्चौयष्टिभक्तेफलेक्रमात् नतांशोन्न
 ९ तभागज्येस्मृतीत्यानुताडिका ८८ ध्रुववेद्यकोत्सर्कचातस्तद्भुजहृत्फलं फल धो-
 भास्यादुक्तीत्यावस्तुदैर्घ्यप्रसाधयेत् ८९ वंशादितलवेधोत्यदृष्टुक्कायभुजाहतिः
 कोट्याप्रवंशमूलादिस्वांतरेभूमितिर्भवेत् ९० वंशाद्यग्रप्रवेधोत्यकोटिज्जीभूमिर्हता
 तद्भुजेनसदृष्ट्योच्चफलंवंशादिदीर्घता ९१ अथाग्रवेधमात्रेणस्ववंशादितलांतरे।
 भूमानंस्याद्यथावदेवंशाद्योच्चोपजीवकं ९२ उपविष्टेनविज्ञेयेभुजकोटिस्थलेत्रच
 ऊर्ध्वस्थेनापिदोःकोठीज्ञेयेवंशाग्रवेधतः ९३ निजभुजभक्तेकोटीतदंतरेहंतोद्वगो।
 चविष्टेयः भूमिर्वंशोच्यमतः ९४ अथकृष्यकूर्वज्ञेयं अत्रोपयतिस्तद्भुजवंशमूलनिजा ९४
 तरालस्थधराप्रमाणं गुणप्रकल्प्योदितपूर्वरीत्यावेधद्वयाद्वंशमितिस्वरूपे ९५
 स्वदेहंतकोटिरिहात्रलङ्घगुणाहंतदृष्टिभवौच्चयुक्तं वंशस्वरूपंत्वयवंशमातेतुल्ये।
 यतोवंशमितेरभेदः ९६ एकाव्यक्तंशोधयेदत्यदित्युक्तेतात्रांतरालस्यभूमिः उक्ता
 सिद्धायाज्ञवोधार्यमत्रोदेशः प्राक्कोभास्करेणस्वशास्त्रे ९७ यथा। इष्टयष्ट्योर्ध्वसं
 स्थितवंशागुंविध्याताभुजः दृष्टश्चतुष्करोप्यात्ययस्यारवांकांगुलःसखे ९८ तिवि
 वंशाद्यनुमानसाधकं=

तः

श्वेततप्याकोटिरंगुलं वेधयोरपि आत्मवंशं तं रं द्रुहि वंशो ष्णयं च वेधवित् ६६ जलस्य प्र
तिविं वाग्रदर्शनादपि चोक्तवत्त औचं परं तत्र बोध्यं दृष्टोच्चोत्तयुतस्य ले १०० इत्यादि।
पूर्वे प्रतिपादिनं यत्सो देशके बुद्धाभिधंसं यंत्रं तद्वासनायुक्तमिहोक्तमेवं संक्षेपतः स
त्सं यंत्रकाणि १-२ स्वयं बहिरख्यं किल यंत्रजातं पूर्वैः स्मृतं तन्मयकात्रतोक्तं का प
त्यतो गोलजयुक्ताभावात्साधनाशक्तपातशरां १-२ इति सिद्धांतत्वात् पुनीश्वर
कृते भवेत् सिद्धांतसार्वभौमे स्मिन् पूर्णं यंत्रनिरूपणं १ स्वज्ञाततिर्जितमहागणका
तिगर्वज्योतिर्विदामपि मुखं रविर्विवतुल्यं सर्वग्रहार्कतनुवर्णवदेव येषामाकर्ण
नाद्भवति तान् शिशुतोयहेतून् १ प्रश्नान्वदामि च तदुत्तरकाणि पूर्वग्रंथसवालकधियो।
भिनवप्रकारे दृष्टौ समस्तखिस्रग्रहमुक्तसूर्यविंवा नुकारिगणकेंद्रमुखोद्भूतानि २
अधिमासशेषवसंतोरविचंद्राववसावशेषवशेषतः ३ मोचबुधोयः स्वधिया समातप
तितं खलु मन्वेदिनसंचक्रदृकविधावभियुक्तं ४ पदेष्टु वारार्थमर्हणाम्नेत्सेकोतिरेक।
स्वधिसासशेषं युगाधिमाशेषक्रमोयुतोतंतं ज्ञेयमिष्टं ननु पूर्वसिद्धं ४ यदाधि शो
यंतं भवेद्दिहीनं तदा युगोत्पार्कसबाधिमासो पौतद्वियोगेन युतं युगीपसौराहतं
संस्वधियात्रबोध्यं ५ स्पष्टाधिमासः पतितोप्यलब्ध इत्यादिके पत्नधिमासशेषं
युगाधिबारेः क्रमशो युतोतंतं तंतं यदात्रापि युगाधिबारेः ६ हीनायुगां कौशमितिः
स्यो ज्याधि शेषमत्रापि युगार्कभौः तस्यं जितां त्वधिमासशेषं ज्ञेयं विदात्राखि।

युत इंदुरेणै स्वस्वावमारव्योक्तफलेनयुक्तावहर्गणोत्थाविहपुष्यवंतौ १८ अत्रोपप
 तिः स्थिरकुट्टकोभ्यां त्रैराशिकादुद्विमतावधेया यथाहिकेन प्रहतायुगाधिमाम्ना
 विहीता अधिशेषकेन १९ गुणोत्थसौराहहतातिरग्राः स्युस्तत्रेयकुट्टकतो गुणासी
 गताधिमाम्नाहविहीनयातचां द्राह्याताधिकमासमाते २० भाज्योहारः दोषकः श्रा
 पवर्त्यः केनाप्यादौ संभवे कुट्टकार्यं येन छिद्यो भाज्यहोरोनतेन दोषश्चैतदुष्टमुदि
 श्यमेवा २१ परस्परं भाजितयोर्धयो र्यः शेषस्तयो स्यादपवर्तिते सः तेनापवर्तितचभा
 हारक्षेया विमक्ता दृढ संज्ञकास्ते २२ मियो भजेतौ दृढ भाज्यहोरोयावद्विभाज्ये भवती ह रूपं फ
 लान्यधो धस्तदधोतिवेषः दोयस्तयो त्येखमुपांतिमेत २३ स्वार्धं हतेन येन युतेतदं
 त्यं त्यजेन्मुहुः स्यादिति राशियुगं ऊर्ध्वं विभाज्येन दृढेन तदुः फलं गुणाः स्यादपरोह
 र्ण २४ एवं तदेवात्रयदासमास्तास्युर्लब्धयश्चेद्विषमा तदातीं यथागतौ लब्धिगुणो
 विशो ध्यो स्वतदाराणां ~~युद्धे गुणां लीस्ते~~ २५ गुणान्वयो समग्रा संधीमता तदरोफलं
 योगजेतदाराणां च्छुद्धे गुणां लीस्ते वियोगजे २६ प्रत्येकशेषे स्थितिगौरवं स्यादतो
 हि शेषं परिकल्प्य रूपं साध्ये गुणां ली अपवर्तितेष्टशेषाहतेन दाराणां शेषिते स्वे २७
 स्वतदारादोषवशादतते गुणोखव्यं द्रामहतावशेषे चित्रादिधातास्तिथयोगताधिमा
 साहयुक्तो गुणा एव चां २८ गताहर्गणोत्थमात्तया होक्तरात्थादाया हावशेषं भवेत्यु
 प्यवंतौ ततोभास्वरोक्तप्रकारस्यरीत्या प्रसाध्यो नुशिष्टं स धीज्ञेयमेवं २९ अ

च्छेयमितेन तौस्तः

सिमाभौ तैर्विहीनः ऊर्ध्वस्ततः रवाग्निहतावशेषेषु क्तादियातास्तिप्ययः फलं त ४३ सूर्येर्विभक्तं
 १२ फलमर्कपातवर्षोच्चयः शो मिहेतमासाः चैत्रादितः स्युः सगमोययतिर्ज्ञेयाविलोमा
 सधियात्रवध्या ४४ वक्रारंभंतत्समाप्तिंचसूक्ष्मां योजातातिशः स्वयुक्तातमेन
 मत्येत्यंतसूक्ष्मकालज्ञतायाश्चाचार्येभ्यः श्रेष्ठमन्यं मुनीशं ४५ अस्योत्तरं पूर्वद
 लेनिरुक्तं स्फुटाधिकारे सधियात्रवोधं नलिरव्यतेतस्मिनरुक्तिदोषाद्गीताधिकाश्चा
 पकरातीह ४६ स्फुटग्रहात्मध्यखगंसूक्ष्मं समातयेद्योगागणितक्रियाभिः विलो
 मकर्मातिदृढं तमेतेशिरोमणिज्ञेषु वरं नमामि ४७ येयांमतेमंदफलेन सूर्यचंद्रौमु
 डः स्युत्तरौ ततेयां तौस्वोक्तमंदोत्थफलेन वामं संस्कृतौ मध्यमपृष्ठवतौ ४८
 येयांमतेसूर्यविधूस्फुटौस्तः सहनृडुत्येनफलेन तेषां तौस्वोक्तमंदोत्थफलेन वामं सं
 संस्कृतौ मंदफले चताभ्यां ४९ तेनस्फुटावेवसंस्कृतौ तौ वामं मुहुस्ताविति मध्यमोस्तः
 ३ दंमतं युक्तियुतं मतं मे सौरादिसिद्धांतनिरुक्तिस्तश्च ५० भोमादिभ्यः स्फुटोभ्योगादि
 तविधिवशात्फलमंदसंज्ञं तत्साध्यं तेकदाथस्फुटकुजमुखतः शीघ्रमेतेन वामं
 स्पष्टान् संस्कृत्य तेभ्यश्चलाफलमसकृच्चवदायात्यभिन्नं ताभ्याव्यसेस्फुटभस्तेदिति
 तनयमुखः संस्कृता मध्यमास्युः ५१ स्पष्टग्रहान्मंदफलं विलोमं स्पष्टततः शीघ्रफ
 लं विलोमं स्पष्टततः शीघ्रफलं विलोमं स्पष्टमुहुः शीघ्रफलं ततोपि ५२ स्फुटो विलो
 मं मुहुः शीघ्रकाभ्यासं संस्कृतो मध्यमहेति केचित् तत्रैव शीघ्राख्यफलं मुहश्चेदाद्यं

कृ

मृदे संस्कृतांगुहस्यात् ५३ स्पष्टग्रहानां दचलेष्टयक के ताभ्यां स्फुटो व्यस्तस संस्कृतः
स्यात् मध्यस्ततो मंदचलेष्टयक ते ताभ्यां स्फुटो व्यस्तस संस्कृतः सः ५४ अंतोपिते प्रोक्त वि
धेः स्फुटेस्तो मुहुर्भवित्मध्य ३ हेति कश्चित् तत्रैव मंदांशुफले विरामे स्फुटान्मुहुः स्पष्टरवः
गात्रसिद्धे ५५ स्पष्टग्रहानां दफलं विलोमं स्पष्टे ततः शीघ्रफलं च तत्र मध्यो भवेत् मंदफलं
ततो यद्यस्तं स्फुटोस्मादपि शीघ्रं संज्ञं ५६ तद्यस्तं मस्मिन्वचरो हि मध्यो स्यात् मुहुः कुरीत्या मु
हुर्त्रयमध्यः यद्यचलं मंदफलं पुरोक्तं कुरीत्या मुहुर्मध्यं रवोगो भवेत् सः ५७ स्फुटं ग्रहं मध्यं रवः
गोति पद्ये व्याख्या कृतैवंगण केन येन ते तावद्वृद्धं न च तत्पुरोक्त दोषो मुहुर्मंदफलप्रसिद्धेः
५८ अग्रतिंदिगुणितामिति भास्करोक्तं पंचाक्षमादिविषये रवगया म्यगोले अव्याप्तमे
हदवगम्य बुधः स्वयुक्ता ग्रातः समानपत्रिकोणारं सवर्षः ५९ पलप्रभावर्गयमाभिच्छातो
वेदं ६० युक्तो स्य पदं पदं स्यात् त्रिभज्यकावर्गदलोत्पमूलाक्षज्याक्ष करौ गुणितेन ते
न ६१ त्रिज्याकृत्यक्षप्रभाग्रार्कचातो भक्तः कोणापक्रमज्या ततो स्याः युज्यार्कची सं
विभक्तापदेन जंबूद्वीपे लब्धमेतद्विसेम्य ६२ पलप्रभाक्षी त्रिभजिजतीया सा द्वैकराशी
ज्यकपापद्या भक्तावर्गोतिहितस्त्रिभज्याग्रार्कैः पलज्या पलकर्णिकाभ्यां ६३ भ
क्तः फलंगोलवशात् च दिक् तयो रभिन्नान्यदिशो क्रमेण योगांतरं कोणानरो यदा तु
सा द्वैकराश्वयुद्धवसिंजितीतः ६४ अतल्यकाग्रा भवती ह्योगस्याने वियोगेन परोपि शं
कुः दिक् शं कुरीत्या युतिभेदजातज्याभावताभ्यां सगमात्रयुक्तिः ६५ पथा ० ३ शृक्ष

सिसामौ भास्वरूपं पलभात्रिज्याभातः सार्द्धं राशिज्याभक्त ३ तितत्र हरस्यात्रिज्याभार्द्धं मूलत्वादित्यादा
 १३ भावर्गः पलभाभर्गद्विचातात्मकोऽस्मादिष्टादाभाकर्णः पदस्वरूप उपपन्नः ३ दृष्टात्त्रिज्यानुवि
 ज्यावर्गपलभाचातो मूलपदाभ्यां भक्तः त्रिव. प. १ अर्को ग्राहतिस्वदेशादकर्ण भक्ताक्रां
 तिज्या ३२ आभ्या दक्रांतिज्यकाकोरां क्रान्तिज्योक्तो पयन्ना त्रिव. प. ३२ कुत्त
 त्रिज्याभर्गः प. ३२ चतः पदभक्त ३ दृष्टं वज्या त्रिव. ३२ अत योरंशयोर्पंगो नैरांशयोर्ज्याशंकु
 स्तत्रज्याभावनार्थमिष्टं वज्याकोरां क्रान्तिज्यायाः कोटिज्यया तद्युज्यात्मकया गुण्या
 त्रिज्याभाज्येति लंबोत्थं फलं तदुत्तरदिक्त्वात्सौम्यमुपयन्त्रकोरां क्रान्तिज्यालंबज्या
 या ३ दृष्टात्त्रिज्या रूपकोटिज्यया गुण्या त्रिज्याभाज्येति कोरां क्रान्तिज्योत्थं फलमुप
 पन्नं दिग्ज्यादाभाग्राभ्य ३ हानयेद्योभीष्टं नरंतं गुणकोच्चवंद्ये श्रीभास्कराचार्यकृ
 तप्रसिद्धसिद्धान्तभावसमहं हिमन्ये ६८ दिग्ज्याग्रयोर्वर्गवियोगानि च्चावेदात्वि
 चंद्राः १४४ प्रथमो भवेत्सः अग्रादाभावाहतिरन्यसंज्ञोपदिग्ज्यकासूर्यहतावि
 भक्ता ६८ त्रिभज्यया लब्धपलप्रभोत्थकृत्योर्धुतिः स्याद्भर ९ तदाज्ञौ आद्याप
 रभवत्यजवर्गयुक्तादाद्यात्पदं त्वन्ययुक्तो नितं चे १० उदग्याम्यवोर्गो लयो रिएका
 द्यातरः स्याद्यदादिग्ज्यकाल्याग्रकायाः तदाद्यो निवा दत्यवर्गा त्यदेन युतो नोन्य ए
 वं द्विधा भीष्टदिङ् ११ अव्यक्तशंको नृत्तलाग्रकाभ्यां भुजोप्यत दृग्ज्यकयानुपाता
 त्र दिग्ज्यावशादोः कृति पूर्ववाहुकृत्योः समत्वात्समशो धातादेः १२ पदावशेषप

राम
 १३

अव. दिव १४४ अ. प. अ. त्रिव. दिव. त्रिव १४४ अव. दिव १४४ अव. पव. अ. त्रिव. दिव. त्रिव १४४
 अव. पव. त्रिव. अ. प. अ. त्रिव. २४ अव. त्रिव. १४४ अव. पव. त्रिव. अ. प. अ. त्रिव. २४ अव. त्रिव. १४४

दयोर्मिधाहरणबीजतः पुनः समीकृतेर्लब्धं नृमानमिति वासना ३१ यथाशंकुमानं अशंकुतलं अथ १ उन्नरदक्षिणागोल
 क्रमेणाग्रपांतीरितं युक्तं भुजः उत्तरगोले अ. प. १ अ. १२ वा अ. प. १ अ. १३ दक्षिणागोले अ. प. १ अ. १३ अथोक्तशंकुर्हर्गज्यावर्ग
 गानेन अव. त्रिव. १ त्रैशिकदुर्गवर्गः अव. दिव. १ त्रिव. दिव. १ अथ पूर्वभुजवर्गे गानेनोत्तरगोले अव. पव. १ अ. प. २४ अव. १४४
 दक्षिणागोले नानेन जवर्गे गानेन अव. पव. १ अ. प. २४ अव. १४४ समरतिपक्षौ समच्छेदी कृत्य छेदगमे पक्षयोर्हर्तद
 क्षिणागोलयोः शोधतार्थत्वासः अव. दिव. १४४ दिव. त्रिव. १४४ अव. पव. त्रिव. १ अ. प. अ. त्रिव. २४ अव. त्रिव. १४४
 अव. दिव. १४४ ० दिक त्रिव. १४४ अव. पक्षौ त्रिज्यावर्गे गानेन यवर्तितौ - समशोधनेन व्यक्तपक्षे प्रथमः अव्यक्तप
 क्षे द्वितीयो स्यात् अथ गुणितव्यं द्विगुणां गोलक्रमादुपार्धतः प्रथमस्योत्तरगुणितव्यं ततः पक्षौ
 हरायवर्तितौ ग्रहणार्थं अन्यवर्गयुक्तौ अतयो मूलग्रहणपूर्वकसमशोधनेन व्यक्तमानं उक्तशंकुरूपपत्रः पक्ष
 तप्रथमत्रयं तदन्यवर्गयोजने प्रथमोत्तरादन्यवर्गान्तरमन्या दूनमतो द्विधामानां तल्यापमोत्थो १
 स्वभुजौ विलोकाध्यायाश्रुतीवात्मधियावुधोयः पलप्रभावेत्यमलांतमेव श्रीभास्करा दुर्यतरोहिमत्ये ७४ अन्यो
 न्यभाकर्णहत्तौ भुजौ यौ तयो रभिन्नान्यदिशोः क्रमेणा पदं तरेकां प्रतिभेदभक्तमभिन्नगोलोले पलभाभवेत्सा
 ७५ अन्योन्यभाकर्णहत्तौ भुजौ यौ तयो रभिन्नान्यदिशोः क्रमेणा योगांतरं भाप्रतियोगभक्तं विभिन्नगोलोले प
 लभाभवेत्सा ७६ समत्वे भुजयोरस्याः साधतं नोक्तरीति तः प्रसस्या विषयस्तत्र पतस्तस्मान्नूयि र्णा ७७
 अत्रोपपत्तिः अव्यक्तमात्राक्षमया भुजाभ्यां कर्णाग्रकायुगमस्य स्वभेदैः भुजोत्तरीतेर्विपरीतरीत्या साध्यं ततो
 ग्राह्यमानुपातं ७८ इदं द्वयं तुल्यमतश्च साम्यं बद्धैरूपं प्रविधाय स्रैः एकार्णवीजोक्तविधेः सुबोधास्म
 तप्रकारस्य सवासतेयं यथा प्रथमभुजादव्यक्ताकर्णवृत्ताग्राभेदत्रयात्मिका अ. १ भु. १ अ. १ भु. १ अ. १ भु. १ ए
 वं द्वितीयभुजादपि अ. १ भु. १ अ. १ भु. १ अ. १ भु. १ अनुपाता त्रिज्यावृत्ते या अ. त्रि. १ प्रभु. १ अ. त्रि. १ प्रभु. १ अ. त्रि. १ प्रभु. १

यदि त्रिज्या ल्यपा
 हर्गज्या पादिज्या
 मूल्यो भुजस्तदा
 नयामावरं त्रिव. १
 किमिति लब्धं अ
 जः स्यात् = २

पलभामानं पा २
 अनेनो ना प्रथम
 भुजः
 पा १ प्रभु १ अथा
 स्यात् सौम्यगोले
 सममंडल प्रवेशा
 न्तरैः सममंड
 ल प्रवेशा दुपदि
 पलभा

भुजे
 दधा अ
 वेति

मूलः

एवमितराः प्र-वि-दि-भु-वि-१ अ-वि-दि-भु-वि-१ अ-वि-दि-भु-वि-१ अ-वि-दि-भु-वि-१ अ-वि-दि-भु-वि-१
 योसिज्यापवर्तितयोः समशोधता च वडे देनत्यासः अ-दिक-१ प्र-भु-दिक-१ अ-दिक-१ वि-भु-प्र-क-१ अ-त्राचस्यलेत्रवे
 त्ययदेवैकगोलत्वादाद्यस्योक्तनुपपन्नः अवशिष्टपदयोर्मित्रगोलत्वात् द्वितीयस्योक्तत्पन्नः भुजद्वयभेदतएवमत्र
 अ-दिक-१ प्र-भु-दिक-१ अ-दिक-१ प्र-भु-दिक-१ अ-प्र-क-१ प्र-भु-दिक-१ पंथताशान्नमेवेत्तुपापि अतः प्रकारेण पलप्रभाया
 असिद्धिरस्मिन्बलद्वयगतं ८ प्रश्नोक्तमेतद्वयमेकवारं गीकृत्य चैतत्क्रियते तदापि अल्पांतरात्साम्यमतो न दोषः
 परंतत्तल्यश्चमणो न स तत् ८१ दोर्भा करणीयक्रमज्या अभीष्टे काले ज्ञात्वा यो मलामत्तभांचेत् जानाति तत्सार्हितं भा
 स्करोत्तसिद्धांते चाभिज्ञवर्यहिमन्ये ८२ अथक्रमज्या अवर्तते निज्जीविभज्यया प्राप्नुति वृत्तगासा भवेदियं वा कृदधिक
 कर्तश्चेद्भिना तदेदं कुरुभास्करोत्तं ८३ अविद्वत्तगातापमज्यका भुजयोर्वर्गजमंतरं हतं युगवेदधराभि १४४ राद्यकोथ
 भुजोत्थी द्रुहतः परो भवेत् ८४ एतो हतो श्रवणाद्वत्तगातापमज्या वर्गविधि शक्रविवरेण परस्य कृत्या युक्तादि
 मात्पदमिदं परयुक्तहीनं स्यात्सौम्ययाम्य भुजतः क्रमशोक्षमेष्टा ८५ सा क्रांतिजीवाय दिवा हुतो स्यात्कर्तो
 धिका तर्हि परस्य कृत्या युक्तादिमान् मूलमिदं युतो न परेण याम्योत्तरवा हतः सा ८६ अल्योर्क १२ तो यमगुणो
 यदि सौम्यवा होरल्पस्तदा ४२ कृतेः प्रथमोत्तितायाः मूलेन युक्तरहितः परउत्तरान्यगोले रवगस्य पलभाक्रम
 शो भवेत्सा ८७ क्रांतिज्यकार्कादधिका यमाशुजाच्चैतर्हि परस्य वर्गात् आद्योत्तिता न मूलयुतो नितो न्यः
 पलप्रभास्याद्विविधैव तत्र ८८ करणीयमज्याय दिसूर्यनुत्पातदा भुजा प्रापमलस्य राश्या प्रलब्धदोः खंडक
 योर्वियोगः पलप्रभास्यान्तपुरोदितात्र ८९ करणीयमज्या खहराय दास्या न दाद्यमूलं पलमेव मुक्तं प्रश्नो
 त्रंसाधुसुनीम्बरेण सवासिनात्रापिमयोच्यतेस्य ९० अव्यक्तमानां पलभां प्रकल्प्य तया भुजेनोक्तविलोम
 रीत्या करणीयकायास्त्रिविधं स्वरूपमव्यक्तमादौ साध्याविधेयं ९१ यथा उत्तरभुजे कर्णवृत्ताया अ-भु-१

१४
१५
१६
१७
१८
१९
२०
२१
२२
२३
२४
२५
२६
२७
२८
२९
३०
३१
३२
३३
३४
३५
३६
३७
३८
३९
४०
४१
४२
४३
४४
४५
४६
४७
४८
४९
५०
५१
५२
५३
५४
५५
५६
५७
५८
५९
६०
६१
६२
६३
६४
६५
६६
६७
६८
६९
७०
७१
७२
७३
७४
७५
७६
७७
७८
७९
८०
८१
८२
८३
८४
८५
८६
८७
८८
८९
९०
९१
९२
९३
९४
९५
९६
९७
९८
९९
१००

सिसामो. १५ श्रीमद्भक्तिकालोन्नतताडिकाभेदात्वात्तन्मात्रविद्वान्मेघः क्रान्तिज्यकांतगणितेचगोतेज्येतिविदिदं दत्तमहं हिमन्ये ८३
 प्रभावर्गयुताः कृतेन्द्रास्तन्मूलमिष्टकृतिरेतयाप्तः त्रिज्याकृतिद्वः पलकार्णिकोन्नतोप्यन्नाडीज्यकयाविभक्तः ८४
 ज्याभवेत्कृतिवर्जितायास्त्रिज्या कृतेर्हृत्तमयक्रमज्या एतच्चराचेतभवेदभीष्टान्त्यकोक्तीत्याखगयाम्यगोले
 १० तामुन्नतज्यापरिकल्प्य पूर्वप्रकारतोद्युज्यकयायमज्या एवंमुहुः सूक्ष्मतरायमज्यायात्रोपयतिः सगमावु
 धानां ११ त्रिराशिजाताश्चरताडिकायास्तदंतश्चतुर्तयाप्रकल्प्य पयोन्नतंतेनविहीनमक्षचंद्राधिकंनैवभवे
 त्कयंचित् १२ इष्टेनितोन्नतचटीष्ट चटीज्यकेयेतद्योगमेवपरिकल्प्यसमुन्नतज्या साध्योक्तवद्विनभवज्यक
 यायमज्या प्राग्वत्मुहुःस्फुटतरोत्तरगोलएवं १३ अथनांशसंस्कृतरवगीपमुजज्याद्युगुणापयोत्स्यगुणयो
 गमेवेदइहरेखेटजायमगुणंतिजबुध्यास्तयमध्यमाहरणाबीजपदुत्त्वं १४ परायमज्यासहितात्रिभज्यायोगा
 मिधोद्दिष्टपुतिर्युतिश्च परायमज्यायुतियोगाद्यस्तत्राद्यस्त्रिभज्योत्तयुतिप्रतिज्ञी १५ परायमज्येहकृति
 स्तदीयापरोप्यसिद्धांशगुणस्यकृत्या योगस्यकृत्यायुतयाहंतोतावाद्यस्यवर्गाज्यरवर्जितान्न १६ मूलेन
 वाद्येवियुतोयमज्यायात्रोपयतिप्रवदाम्यहंतो अव्यक्तमानायमसिंजितीद्वीत्रिज्यापरक्रान्तिगुरोत्तभक्ता १७
 अवक्तदोर्ज्या अत्रिः अयोः १७ पक्राः १ अवतीहदोर्ज्यायमज्योयोर्योगविवर्जितास्या युतिर्युमौर्व्यत्र
 कृतिस्तत्तस्यायोगाहताव्यक्तजवर्गात्राद्ये १८ परायमज्यायुतियोगदत्ताव्यक्ताहतिः खंडमृगद्वितीयं
 परायमज्यायुतिचातवर्गस्तृतीयएवामधएवहारः १९ परायमज्याकृतिरेखवर्गे अव. योव १ अ. यो.
 पुयक्रां २ युव. यक्रां १ व्यक्तायमज्याकृतिवर्जितायाः अव २ त्रिव २ त्रिज्याकृतेर्हृत्तमयक्रमज्या २ तीहपदोसमच्छिदोच्छेदगमे
 कृतेच २० यथा अव. योव १ अ. यो पु. यक्रां युव २ यक्रां १ अव्यक्तपदोस्मशोधतेनाव्यक्तस्यवर्गेणह
 तंहिसिद्धं परायमज्याकृतियोगवर्गकामेकखंडपरमाद्यरूपं २१ ह्यव्यक्तनिर्झं ह्युणाद्वितीयेऽनुगुणपरस्ता

सिसाम्भे. प्रकल्प्याः ३४ सममंडलस्थितरवगापममोर्वीति दने हलि स्व नतत्कालजनाडीः गणाकोवगम्यनियुक्ति
 १६ नरातापलभावदत्परिबलदेवविदिद्वः ३५ नतनाडिकोत्तुगुणभन्नपमोर्वीः कृतिभेदमूलविहतापमजीवा
 रविभत्रयोत्तुगुणसंगुणितप्रापुगुणेनलब्धमिहसापलभास्यान् ३६ समवृत्तागतग्रहस्यकालेनत
 नाडीरवगम्ययोदयभावान् अपमोत्तुगुणसमानयेत्सोवतिष्टेयगतोयमोबुधस्यान् ३७ सबवृत्त
 गनग्रकालजीवात्रिभमोर्वीः कृतिजातरेणानिप्री पलभाकृतिपाविभक्तलिगुणाकीहतिवर्गएवलब्ध
 ३८ शशियुक्तमतः पदेनभक्तात्रिभजीवापममोर्वीकान्नलब्ध उपययतिरिहोच्यतेमपायासधियावक्त
 तपाविलोकनीया ३९ विप्रप्रजाताकलिकाभवे घाकृजोनितातहुतिरेवसात्र ज्यतोतज्याकृतिही
 नतोभत्रयज्यकावर्गकतः पदंयत् ४० तयुज्ययाज्ञात्रिजीभवपात्रं कलाततोर्कोमितशंकुकोट्या चे
 ददाभादोः कलयाभुजः के ३त्याप्तमत्रापममोर्वीकास्यान् ४१ पु. मू. ५१ अथाज्ञानतोयुज्यकायाः
 प्रकारः कथंस्यादतोवर्गरूपः कृतोयंत्रि युव. पुव. मूलभज्यान नज्यास्यवर्गांतरं यद्युमोर्वीदाभाचात
 वर्गज्ञमात्रं ४२ त्रिभज्यार्कचातस्यवर्गेणतत्रापवत्सोविभाज्येतभाज्यांकहारौ अतोदूपभाज्यप्रणाशा
 युमोर्वीकृतेः पूर्वपचोक्तलब्धहरः स्यात् ४३ यथायुज्यव १ युज्यावर्गाज्ञानतोत्रिभज्यावर्गोभाज्य
 संघतस्तेनहारः त्रिज्यावर्गसाधनीयोनपातातस्माद्धारस्त्रिज्यकावर्गनिघ्नः ४४ युज्यावर्गोत्र
 त्रिव. ल. १ राशित्रयज्यावर्गस्यद्वैरवंडके संस्कृतेते एकं युज्यावर्ग तुल्यपरंतु क्रांतिज्यायावर्गरू
 पावशेषं ४५ पूर्वस्थानेयुज्यकावर्गनाशाद्धारः सिद्धोन्यत्रहारेणानिघ्नः क्रांतिज्यायावर्गएषयुमो
 र्वीवर्गात्मास्यायुज्यकावर्गभाज्यः ४६ हाराप्तः स्या क्रांतिजीवाकृतिर्हि युज्यावर्गः स्येतभक्तोत्रसिद्धः
 तस्माद्धारो रूपयुक्तेहरः स्यादेतन्मूलात्तात्रिभज्यायमज्या ४७ पलप्रभामानविदिष्टकालेचरज्याको

योगाणकोवगम्य क्रांतिज्यकामानपतीह तं हि ज्योतिर्विदः कल्पकमामनंति ४८ चरज्यकाकीभिहतिस्त्रिमोर्व्या
भक्ताप्रवर्गोदाभयाह्यनिघ्नायुतोद्यतनमूलहता चरज्यासूर्याहताक्रांतिगुरोभवेत्सः ४९ अत्रोपपत्तिश्चरसि
जतीयाचुज्यागुराविज्यकयाविभक्ताकुज्याभवेत्सारविभिर्वितिघ्नीपलप्रभात्रायमसिंजिनीस्यात् ५० पला
प्रभाविज्यकयोर्वधोयोद्युज्याहृतस्तेन हता चरज्या सूर्याहतात्रायमसिंजिनीयासिद्धजनात्माश्रयदोषभीत्या
५१ अतोहरस्यात्रकृतेः स्वरूपंकृत्वा (त्रिवः पव ५) त्रिमोर्विहतिरिन्दुकेव युज्यापमज्याकृतिसंमितेहिपूर्वस्य लेतल्य
तं पविताशात् ५२ युज्याकृतेहारगुरो^{युव}निमितेहिपलप्रभावर्गमितिः प्रसिद्धा परत्रपूर्वापमवर्गदिपग्रहातयोस्तु
ल्यतयाविनाशात् ५३ गुराभाजकयोः पलप्रभात्रघमोर्वीवधवर्गरूपयोः फलवर्गइहानयो विवपव १ पुते
पत्यदमेवात्रहरः स्वयुक्तिसिद्धः ५४ लंबज्यकातत्पलभादजीवायोगं विदित्वा गणकोदाभाचेत जानाति तं यो
गसुसाधितार्थं मुनीश्वरं सांप्रतमत्र मन्ये योगस्य वर्गत्रिगुरास्य वर्गान् द्विघ्नादिशो ध्यास्य पदेन योगः
हीनो युतोस्य क्रमशो र्धमाने पूर्वपरोस्तः प्रथमोर्क निघ्नः ५५ परेण भक्तः फलमदाभास्यातद्हीनयोगं पुनरे
वयोगं प्रकल्प्य पूर्वोक्तदिशामुहुः सातेयात्र सूर्याल्य पलप्रभैव ५६ परोर्क १२ निघ्नः प्रथमेन भक्तः सूर्या
धिकादद्युतिरेवमत्र मुहुः प्रसाध्या पलभादिधैव प्रहृष्टकाचाचतुरेणानैका ५७ लंबज्यकादश्रवणा
दजीवायोगं विदित्वा गणकोऽक्षकारं जानाति तं योगसुसाधितार्थं मुनीश्वरं सांप्रतमत्र मन्ये ५८
योगस्य वर्गत्रिगुरास्य वर्गान् द्विघ्नादिशो ध्यास्य पदेन योगः युक्तेन आभ्यां परमापमांस २४ निघ्नत्रि
मोर्व्याः फलमदाकर्णो ५९ तद्हीनयोगं पुनरेवयोगं प्रकल्प्य पूर्वोक्तदिशामुहुः सः पयोन्नतज्यात्महतेः
पलाभाक्रांतिज्यके पूर्वनिरुक्ते ६० मार्तंडः सममंडलं किल यदा दृष्टः प्रविष्टः सरवेकाले पंचचुदीमि
ते दिनगते यद्वा तत्तेनावती केनाप्युजयती गतेन तरोः क्रांतिं तदा वेत्सि चेत् मन्येत्यानि श्रितं सग

सिस्मौ- र्गणकोत्पत्तेभकुंभां कुंशं ६१ यास्याद्वेह त्रतकालजीवाभीष्टाहतिः साप्रथमं प्रकल्प्या अर्कदिना
 १७ भाचातहादाकाराकृत्यो हृतास्यादयमज्यकास्याः ६२ चरादिकेनेष्टहतिः प्रसाध्याहस्यस्तयाक्रांतिगु
 णोसकृच्च तदायहत्याविहृतः स्फुटः स्यात्सहस्वरप्रमोसममंडलस्ये ६३ मार्तंडेसममंडलं प्रविशति
 १७ छायाकिलाष्टंगुला दृष्टाष्टास चटीषु कुत्रचिचपिस्थाने कदाचिद्धिने अर्कक्रांतिगुणंतदावदसिचेददा
 प्रभांतत्रच त्रिप्रश्नप्रचुरं प्रपंचतुरं मन्ये त्वदत्यंतहि ६४ अत्रापिसाध्यान्नतकालजीवापूर्वतुल्येवेष्टहतिः
 प्रकल्प्या ततोर्क ६५ निष्ठीसमशंकुमक्तायलश्रुतिः स्यात्पलभाततश्च ६५ पलप्रभाच्चः समशंकुरदकारो
 द्युतः स्यादयमज्यकातः चरादिकेनेष्टहतिस्ततोदकारोसकृत्क्रांतिगुणश्चतस्मान् ६६ ज्ञात्वा
 कुज्यांतद्धतिचैवधीमानदकायाक्रांतिमौर्व्योनिजेष्टौ संख्याशास्त्रज्ञोपदेहानयेतं मन्ये होत्यहो
 त्रसारसदं ६७ कुज्योनतद्धतिहृताकृतशक्र १४४ निष्ठीकुज्येवयत्फलपदंपक्षभाभवेत्सा कु
 ज्याहृताविभिरक्षभयाविभक्ताक्रांतिज्यकाभवतियुक्तिमिहापिवाचि ६८ कुज्योनतद्धतिमिताक्ष
 ज्यकोटिकायां चेडत्तरार्धगदितायममौर्विकादोः कः स्यात्तदारवितितं गुल्कोटिकायामक्षप्रभा
 भवतिपूर्वदलोक्तरूपा ६९ अदक्षेत्रेकोटियोगंचयेद्यंतदोर्योगं करीयोगंचनेयां ज्ञात्वासा
 ध्यक्षेत्रदोः कोटिकर्णेष्टेकज्ञानात्तत्परोब्रूहिशीघ्रं ७० साध्यस्यपद्मातमिदंविजातियोगद्वयेनैवष्टयगु
 तिघ्नं स्वजातियोगेन हतं परोस्तौयदाक्षयेष्टोगुणकोतदारव्यो ७१ एकक्षेत्रजकोटिकरीभुजजं
 योगंनिजेष्टंभुजंकराकोटिमथैकमस्य गणकोज्ञात्वेत्तरक्षेत्रजात्र योगातस्यतदेकमानयति
 योसौभास्करादौपरो ज्योतिर्वित्करिकुंभपीठलुठं प्रोत्कंठकंठीरवः ७२ साधार्यसंबद्धयुतिर्वि
 निष्ठीज्ञानार्थमानेनपरोक्षमक्ता ज्ञानार्थजातीयफलंभवेत्तत्साध्यस्यदृष्टान्त इहास्तिपूर्वः ७३

क्रांतिज्यासमशंकुतद्विज्योतितां वीक्ष्यो विंशत्यस्वरसैमिता मथपरावृष्ट्यकचंद्रेर्मितांकुज्याग्राप
मसिंजिती युतिमिनंवेत्यदाभांचायितं ज्योतिर्वित्कमलावबोधनविधौ वंदेपरंभास्वरं ७४ क्रांतिज्या
समशंकुतद्विज्योतिः कुज्योतिताया तया ग्रापमसिंजिती युतिमिनैः द्रुसंमृष्ट्यकचंभजेत् ल
द्वंस्यात्पलभापलश्रुतिपालाष्टया क युत्या ततोभाज्या त्याचष्टया क्स्थिताप्रमयमज्यास्याततो
भास्वरं ७५ क्रांतिज्यासमशंकुतद्विज्योतिः कुज्योतितां वीक्ष्य यः पूर्णावृष्ट्यामहीमिता मथपरांवाभाष्ट
भूसंमिता अग्रज्यापमशंकुतद्विज्योतिः कुज्योतिः वेत्यदाभांकोचतं ज्योतिर्वित्कमलावबोधनविधौ वंदेपरंभास्वरं
७६ क्रांतिज्यासमशंकुतद्विज्योतिः सूर्याहताक्षश्रुति स्यात्तस्याः पलभा--श्रुतिपलभाया क युत्या ज्ञता
दाद्याददाभया हताचभवति क्रांतिज्य कानोरवि--यत्सम्भवाभावयोः स्याम्यतान्नेतेषां ज्ञात्वायोगमाच
स्वमेद्राक स्वादाद्यासान-सष्टयक्ता नक्षत्रदोदददोसिचेत् ७८ योगश्चिष्टपदार्थे कतममि
ष्टप्रक-येत् तस्मादन्यपदार्थाश्च स्मृतिरीत्या प्रसाधयेत् ७९ तेपदार्थाः स्वयोगात्ता उ-ष्टयुतिसं
गुणाः पृथक्तेस्युर्व्यक्तमानायेषामुदिष्टसंयुतिः ८० अग्रापमाज्यादिति सिंजितीनां योगं सहस्र
द्वितयंवित्वा पंचादाभेदेशाश्माः प्रचक्षते ८१ सगोलगणि मतिश्चेत् ८२ आस्तंतावत्सगो
लः सगणकगणितस्कंधबंधप्रसिद्धः सिद्धा-लप्रपूर्वाः फलकयननिदानात्मकाऽसंधियुक्ताः
पद्धत्युक्ताम्रनवीः कथा-यममीगोलसंस्थानसिद्धायात्केन्द्रायुक्तगोलस्थितगततायां स्फुट
त्येषतेन-समाविभागाः सममंडलेस्वे प्राक्चस्तिकात्सूर्यमिताः प्रकल्प्याः याम्योत्तरस्वदिति
जादावृत्तयोगद्वयेप्रोक्तमिदं श्रुयं यत् ८३ रतं विभागादिगतं विधाय प्रत्येकमेतत्सलुराशिवृते यस्मि
न्विभागे जमुखोदितग्रतन्मातमाहः क्रमशो क्रमावात् ८४ भूवेदसप्त १४१ दशमा १०१ उदिता सस्त

कुज्योतिताद्योहतातेनाशासमशंकुतद्विज्योतिः ७०७

श्रीसाधो
१८

हस्याभावाः परेतिगदिता नहि गोलस्थिद्वः उक्तकृयांतरमितं यदिरामभावेस्तह्येक केन किमिति प्रविकल्प
नेन ८५ यस्माद्युक्तो फलमनग्निसभाकवेस्याद्वाचोशिमो बहुतरैः कथितः स्यात्तस्मै अस्मादहं निजधिया परि
कल्प्यतेभ्योगोलस्थितातपि परात्कथयामिभावान् ८६ मृत्योर्धर्मदायतो द्वादशात्रिप्रश्नोक्त्यासाधयेच्छ्रु
मादौ तस्मादेवांचोक्तवच्छ्रुमूलाग्राभ्यांयोगंशंक्रमूलोत्पत्तयोः ८७ त्रिज्यावर्गीत्यो स्पशेवात्पदंयद्धारः स्यात्
द्वैकर्मभावांतरालात् जीवायासाहुरसामीप्यभावजातागुरायाद्वैकराशिज्ययात्ता ८८ हारेणाप्रस्यांशसर्वध
नुर्यत्नेतोतं सर्वभावोशिमो युक्त एवमस्मादुक्तभावात्प्रयेतेषद्विर्भुक्ता राशिभिर्वित्तपूर्वा ८९ अत्रोपपत्तिः सि
तिजोर्द्वैकस्मलभावस्यानेवतंश्रयंनयेत् सर्वापरक्रांतिवृत्तांतराशज्याजदोर्यतः स्मलभावानृवर्गोनात्रिज्या
वर्गगत्यदंभवेत् हज्यास्यावर्गतस्य ज्ञाभुजवर्गपदंततः ९० स्मलभावस्य चतुर्तयत्रलग्नसमारव्यके तत्त्व
मध्यं तरांशज्यामितमेतद्वराभिधं ९१ स्मलभावदशमांतरज्यकालाभ्यते यदिहरेरातदाका द्वाकराशिज
गुराण्यतरेणयोग्येवेतसमवृत्तगतेन ९२ इतिलब्धफलस्यकार्मुकंदशमातिस्फुटभावभवमध्यगं अपमा
भिपवृत्तसंस्थितंदशमंतेनयुतेमिनस्ततः ९३ भवतिस्फुटभावभोगमानंरसमैर्भुक्तमिदंतलस्यभावाः इति
गोलविचारतत्त्वमस्मिन्नविशेषः खलुसंधिसाधनार्थं ९४ लग्नस्यातात्क्रांतिवृत्तस्यभागास्तल्याः सूर्यैसां
मितास्तनुरवंतु मेषादेर्यत्संख्ययातेहिभावाः आर्षाः स्यान्तात्तिकाः स्युः फलाप्यं ९५ ज्ञातातांशात्प
तनादिष्टदिवस्यदेशस्यांतर्यो जनेभ्यः पलांशान् गोलक्षेत्रतोददक्षप्रचद्ववारंवारं संविचिंत्यासधीमान् ९६
९७ एवांगाग्नि ९८ गुणितात्यंतर्यो जनानि निरक्षजैः कृत्तयोजनैर्भक्ताः त्वांशाः स्युर्देशमधागाः ९९ दिग्ज्या
पलंभाहस्मेत्रिज्यार्क १०० हतेचवाडकोदिज्ये अपस्तित्योजनलवजेतदंतरं दक्षिणोभागे ९९ एकां सोम्येभूमेव
संयादाधिकेपसारैततः रविगुरामलवसाभक्तं ज्ञापयतांशाः १०० अत्रोपपत्तिः भूगोलं परिकल्प्य गोलमखि

लंखस्वस्तिकेत्वं परं तस्माद्विष्टं परं तु योजनलवस्थाने सदिकसंभवे दृष्टते स्मृतभावाद्गुणालया दृष्ट्य काको
हिज्या स्या चंकुरभीष्टं पूर्वपरिदिङ्ममे ध्येकुजेदिलिवाः १ त्रिज्याकर्णेदिग्लवज्या भुजश्च दृष्ट्याकर्णेकोभ
भवेदत्र लब्धं परीक्षाशास्त्रतः शंकु मूलं यावद्वाङ्ग्याम्यसौम्यो वधेयः २ दृष्ट्या तस्यं युरात्रस्य दृष्टं तत्सं
वर्द्धं स्यो दयास्तारव्यसूत्रं दमा जेवृते जायते तन्नमूलमध्यस्थं स्यानुस्तलंतयमाशं ३ याम्ये भुजशंकु तलारव्य
दोस्मो र्यदंतरं सौम्यभुजेनुजोगः कुवृत्तपादाधिक योजनेषु व्यस्तं यतः शंकु तलं विलोमं आग्राभवेत्तन्निता पमज्या ४
चापांशकोवेषु वृत्ततः स्युः अभीष्ट देशावधि कायतो तस्तेभीष्ट देशो पलभागरूपाः ५ प्रवगत ध्रुवसायकता ६
रघोः समुदयोस्तमयोऽथ कयोरपि युगपदेव सखेव धयत्पुदे त्रचपलांशमिति स्थितं य ६ अभिन्नकालोदिततार
योः स्वामीष्टर्क्षमायः खचरः परोन्यत्र आद्यस्फुटक्रांतिगुणाचरज्या परस्फुटक्रांति समाक्षदेशे ७ तयोक्तरीत्या
प्रथमस्य गोलात् मध्यं त्यक्त्वा चो प्रथमान्ययो र्ये जाता लवोवेषु वदंशकास्ते द्वेदोक्तमज्या रहितां त्यक्त्वा सा ८ त्रिज्या ९
वर्गहता त्र्यं पयुज्यका म्या हतं नरः तद्भुजो दृष्ट्या बाभक्तः पलवर्गेतरूपतः ८ पदं परस्फुटचुज्या गुणितं तद्भु
जुलं वाः अख्योः दोस्तुस्तत्र यत्र समकालो दयास्तमे २० अथांतरं वैषुवभागजातमन्यधुरवंडो पलवाधि
कंचेत् तद्भुजवाष्टं डलवो १८० क्रमज्या व्यस्तां त्यक्त्वा भासुदितं यादा स्यात् २१ त्र्योपपत्तिः प्रथमग्रहस्य
नर्तांशजीवा परखेटरूपात् खमध्यतो वैषुवभागभेदरूपं युवृत्तस्थितं तन्मभागैः २२ त्रिप्रश्नरीत्या भिन्न
तां त्यकेष्टृहतीष्टृशंक्वादिभिर्द्वयसाध्या तथा भुजद्वारकदिलि वज्या तत्कोजो वा त्रिभजीवया चेत् २३ तर्हीन्यरेवे दोत्य
दिनज्या वा कोत्सलोखतस्तद्विष्टया क्षजीवा दृष्टत रूपदिति जप्रदेशा म्योत्तरादा ध्रुवमक्षभागा २४ परा
धरेगोलदले यदायस्तदा धरस्वस्तिकतो ततज्या यासा पतोस्माद्विपरीतमध्यां त्या रात्रिनम्राशत उक्तमेतत्
२५ गोलज्ञता गणितस्स ह्मविचा ज्यतैतै पुण्यसंभारमवात्म कुगर्व वृद्धा मान्यानुधा गुणपन्नपि देव

सि.भौ.३. दत्तपुत्रः परात्मनि निदर्शनमाह चेदं २१६ पश्चिन्देशे स्यात्तिचित्रे समानं प्रच्यं भूजे पश्चिमे वा विलग्रे भोगोल
 १६ ज्ञातत्रके संति संतोया स्याः सौम्या वा बलांशा स्फुटाख्या २१७ अस्योत्तराश्राश्रिवशे न सोपमात्मा नमत्यं तत्क
 तार्थकृत्यं मत्वा सकृत्सुतरमाह चैतत्सकल्पितं पूर्वमुनीश्वरद्विद २१८ स्वातेः स्पष्टक्रांतिजीवात्रिभज्या
 तिचीचित्राभस्फुटमुज्ययाज्ञा स्यात्स्वात्यग्रास्य स्फुटापक्रामाशाखेचित्राचेत्कल्प्यते कोट्यभं च २१९
 चित्रास्यात्योर्व्यहदेशो दयायेतेषां मध्ये ये लवाः प्राङ्गतास्ते चित्रातः प्राक्स्वातिसंख्या यतोस्ति स्वात्यादि
 ग्याग्रादिभिः साधनीया २२० चित्रास्पष्टक्रांति कोटिज्या काचीदिक्कोटिज्या त्रिज्या यात्राय सद्भोः चायं क
 तातस्य कोटिज्या यात्रा त्रिज्या तिचीत्वष्ट्रभायक्रमज्या २२१ तल्लब्ध्याज्ञा भत्रयज्या विनिचीचित्रास्पष्टक्रां
 तिजीवा यचापं अक्षांशास्य स्तेषु देशेषु ये चित्रास्वातीचैककाले कुजस्ये २२२ इति तत्सकलैः सुगोलविद्भि
 र्निर्तरां तु छंतरं विभावनीयं यत उक्तपदार्थवासनायाः सविचारैर्निलभेष्टदिकपलज्या २२३ सिद्धाल
 क्षारव्यानयात्वाष्टुतारास्पष्टेक्रांतिज्या समाक्षज्यकोचेत् लभ्या तर्हि स्वातिर्व्यदिग्ज्या क्षमोर्व्याका
 स्या त्रिज्या तुल्ययेत्यक्षजीवा २२४ सिद्धाचित्रोक्तानुपातसिंमोर्व्या ३ छातो स्या भवितो नैव युक्तः स्वा
 तीभजस्य ततः प्राक्पराख्ये नैवा स्यात्पलांशान्तरवाकाः २२५ रवांकाः ६ पलांशान्तरविना परागृह्य
 तयोगं ह्यप्यवायुधिष्णं सर्वपराशावनिजाख्ये त्तयोगे प्रकल्प्यादा लवाः स्युरुक्ताः २२६ एवं तदा
 साविशुवस्थिता स्यादेतत्र युक्तं स्फुटकाय मोक्तेः तस्मादसंवद्भुमिदत्तुङ्गं गोलस्थितो गाराणि पद्भुतो च
 २२७ अथापद्ये निलभस्य हज्या स्याते तु दिग्ज्यातिरिव तं प्रमादात् वेत्तर्हि सिद्धं हृदा जीवाग्राह्यं
 निरुक्तं विफलं हि सर्वं २२८ ब्रह्मार्कचंद्रादिमुनीस्वराणां गुरोर्विरोधादपि बुद्धिमोहः दृष्टान्त एवाय

मभक्तुवर्गहेतुभ्रमेभास्करपंडितोक्तेः २२८ अथोदगारण्यवलयं कुजं स्यात्तद्देशं जंतेन समीभस्य नभीष्टादिज्यात् ॥
 यलज्यकाचेत्कुज्यास्य पावे सुवभूः - योर्हि २३ चित्रास्य टक्रांतिगुणोत्तिता स्याद्दे दज्यका तर्हि कुजस्य याका
 ज्यायान्निभ समयेव मस्यात्रै राशिकां वगुणः प्रसिद्धे त २३१ यतो तं रं स्यात्परमं तयोर्हिलं वां शतुलं च ततो द्वा पा
 ठः प्रमादतो लं वपदेत्वेवं समुच्येते चेद्गुरु तात्र दोषः २३२ चित्रास्य टक्रांति कोटिज्यका द्वा त्वादावर्द्ध दो श जीवा
 प्रसिद्धेः तस्मात्तुलं वोक्ते रनौ चित्य तस्मात्त्रो हो पूर्वो व्याश्रितो यं म उक्तः २३३ ज्ञा तदां शा त्प तता दिष्ट देशो ज्ञा ता
 दां शो योजने र्यैः स्थित सैः आत्मस्या तादिष्ट देशस्य कां द्वा दूते यो सौ गो लविकल्पकः स्यात् २३४ ३४ स्यात्ता
 दां श जीवा विनिष्ठी स्य स्या तीया दश्रुतिः सौम्य दिक्का स्यात्त स्या या योजनं शो त्थ कोटिज्या चातो मंद दिशो भूमि
 पादात् २३५ न्यूने पसारी धक उत्तरां शं स्तपो रभिन्नान्यादि शो क्रमेण योगां तं रं त्रिज्य कया हतं हत्स र्यै ह तं योज
 न भागमौ र्या २३६ तच्चाप तुल्या हरि दंश काः स्युः संस्कार दिक्का ३ ह्वा स तापि विलोरीत्या सुगमा य वचि
 दृष्टां तम भ्राज स बो धतां र्य २३७ पादो तां गमिता ५।४।५। ह्वा द्वा र पुरा त्कश्चित्मुनी शो वहि यति सौ ग पल
 प्रभा र्गल द् पुरी तां राज धा तीं श्रितः भू भद्रा जसिरः किरी टग महारत्न प्रभा मिश्रितां द्यं गु स्य न रे वं दु
 रश्मि म न चेतं प्रा ह जा हं मिधं २३८ ईशं प्राप्य समा गरां निज सरै र्वै नी त्वा ततो सौ पुतः का शी गंतु
 मना स्व संभ्रम वशा द स्ना न त द्वि क्तं पं सार्द्धं ता द्विस चो जनां त र त्वा वा रा रा शी कां दि शं या तां सम्प गृ
 छे देव स जनां स्तु तं तां सरै र्वै की र्त प २३९ यस्यां मतो जा रिर्यं करोति देहांत काले दृष भा धिरूठः स्वयं समा
 गत्प ज न हि कर्णे स तार क ब्र ह्म पदो पदेशं २४० प्रती प विष या स त र वा हि ती ती रे मा स भूमि क रत्नारि र वा
 गमं वि शं क द्वी ज्य पु तिः पयो ति धि ज मा दि ला च लि दि गी श प द्या ह ते र्व ला द्वा ल र व य ग्र ही त्प व र शा ह जा
 हा नृ पः २४१ इदं प चं डुरु हार्थ त्वा नो यै व व्याख्या पते तं प्रा ह जा ह मिध मिध मिति पूर्वोक्ते तं क मित्या शं का मभु

सि. सा. भौ. तद्वृत्तिकर्तृत्वेन शाहजाहकर्णपन्तुतरयतिप्रतीयेति नोनेकशत्रुपराजपकर्ताप्रसिद्धः प्रवरशाहजाहानृ
 २. पः प्रकर्षणावरः प्रेषुः सार्वभौमत्वात् शाहजाहामिधोतरपतिः वलात्स्वशौर्यात् बलवत्त्वे बलखाभि
 धदेशं अग्रहीतशत्रुतो गहीतवान् सकश्चपत्वायां प्रसिद्धत्वं विवृणोति प्रतियेति यत्तदोर्तित्यसंबंधयः
 20 सार्वभौमः प्रतीपविषया शयाशत्रुणां देशस्य ग्रहणोष्णयानखाहिनीतारः तरसेनातिकटदेशं आस अ
 धुवास अत्र ज्योतिः शास्तकपितां कसंकेतेन प्रतीयविषया शयासनेत्यनेन घवनमार्गप्रवर्तकस्य योगं व
 रस्यशकः सत्परयोर्तर्गतवर्षमानवर्ष अतिर्भवति यथा प्रतीयाः बद्धिषयावाहोन्द्रियापि पंचाशदिक
 दश एव मंकांतां वामतो गत्ययं सट्पंचाशदुत्तरं सहस्रं सतो बलखग्रहणक - को भिव्यक्तः तीष्णासेत्यत्र स्थि
 रराशिरविसंचमणारूपतत्संकेतेन तत्सर्वतहवीलसंवेधेतद्वादशसौरमासाः परवर्षादयस्तत्संकेतेन प्र
 सिद्धास्तेषु चतुर्थी मासस्तीराख्यस्तात्कालिक इति ननु बलखदेशग्रहणकार्यकार्यसाधारणयान् ननु
 तमित्यतो विशेषणकथनचलेन तद्ग्रहास्यान्दुतत्तं व्यंजयति भूमिकंतोरिखागमविसंव इति भूमिरूपेणैः क
 रोदंडस्तस्य भावस्तत्सा कल्पं करता तथा श्रीणां शत्रुणां स्वागमः खेआकाशे आह मंताद्भूमोगमनरिहराणां
 मरणामित्यर्थः तेन विशंकः विगताचितः अन्तर्कार्यसंपादनेष्वयं सार्वभौमेति श्रिचो न जानतः एतत्का
 र्येणानुतिष्ठित इति बलखग्रहणकार्यमभुतमेवेति भावः अत्र भूमि करतारिखेत्यनेन तीरमासस्यैकविं
 शतिमितं दितं तात्कालिकं पवनमते मासादितो दत्र संख्यातां तारिखां मिधातात् अत एव इज्ययुतिः
 इज्यामेष्टाकांतिर्यस्य महापराक्रमाधिष्ठानत्वात् इज्ययुतिवृहस्पतेर्वारस्तात्कालिकः ननु पूर्व
 सार्वभौमेत्योस्य ताधिकामेकैकतत्कार्यस्य महाभुतं त्व अथवा दित्यतो बलविशेषणकथनव्याजे
 तास्याधिकमाहयं योनिधिजमादिलावलिदिगीशंपदयाहेतेरिति पयोनिधिः दीरसमुद्राज्ञानानिपानि

मादितिः लक्ष्म्यादीनि च नृदशरत्नातिनातिलं तनुरङ्गं ति गङ्गुतीत्यर्थः एतादृशापेदेवास्तेषामावलो
 पङ्क्तोयेदिगीशा अष्टौ दिजयाला ३ द्वापरस्ते - पक्षस्याभिमतस्या हतिवीधोपस्मादेवास्तेता दृशावलादि
 त्यर्थः तप्योच्चेता दृशवलेत - वसविभौमेभ्योस्याधिकत्वं सिद्धमिति भावः अत्रजमादिलावलादिगीशस्य
 ताहेतानेनय रसीकाभिमतचंद्रदर्शिताचधिकाद्वादशचंद्रमासामोहरमादयस्तेषु पंचमो मासो जमा
 दिलावल्याख्यस्तात्कालिकस्तस्याष्टाविशतिमंदितं तात्कालिकं दिगीशा संकेतेनाष्टौ दिक्पालाता
 तन्मितत्वा नृपुष्यसंकेतेन द्वौ - सप्तद्वयात्कत्वा नृपुगंव ३ सतोपिचा दृक् द्वादश मासेर्मोहरपाधैरेकं
 चोर्द्वयमित्येषां संख्ययतिज्ञाता द्वाशान्यन्तनादिष्ट - शोकाता द्वां शोकातदिगमो जेनैकैः स्यात्सदि
 नचेविज्ञितं ज्ञातराजं ज्योतिर्विद्या - द्वादददं हिमत्ये २४२ दिग्ज्या र्कद्वीखा द्वायापया सं हताः स्यात्
 २४३ व्यक्तत्रिज्या वर्गयो ३ तरालमाघो व्यक्ताव्यक्तचातोत्यसंज्ञः एतावव्यक्तोत्तमवर्गेण्डुयोगम
 क्तावाघादत्यवर्गेण युक्तात् २४४ व्यक्तेत्रिज्या ल्येत्यथात्यस्य वर्गादायो नाघत्तलमत्याधिकं चेत् ही
 नं पुक्तं तेनया त्योतरांशत्योतचेतपुक्तहीनः पटस्क २४५ सीम्येभागे द्वैधमेतद्वनुर्यभुगाधं स्याभ
 मिष्टतस्थितैस्तत् व्यदयोत्तमे च्छंयेततैः स्वांगराम ३६० भक्तं लघं द्योत मात्यंतराले २४६ सि
 द्धांतसंदरे ज्ञातराजे न गणको न तु हि धामानं भ्रमानोक्तमेतदस्मान्मयोदितं २४७ ३ दृसस्थानादज्यका
 स्थान एवं खेटक्रांतिज्या ग्रहा उक्तीत्या तत्काष्टं शज्याग्रहादत्र चापभागा ३ दृशा च खेटस्य न
 म्रः २४८ अत्रोपपत्तिः खलु वीजमध्ये कवर्गमध्याहरणोतवो ध्या इज्या प्रमारां स्वधिया प्रक
 ल्य भव्यक्तमस्मान्नतलं प्रसाध्यं २४९ अग्राभुजाभ्यां विपरीतरीत्या त्रेशाशिका चं कुरुं स्यवर्गः अ

सि. सा. भो. व्यक्त दृज्याकृतिवर्जितायास्त्रिज्याकृतेस्त ह्येतत्तुक्ता २५० समशोधनपूर्वमूलकाभ्यां -- अध्यादि
 २१ विधेर्यद्वापमेतत्त्रिविधे रवगम्यते त्रिज्यागणितोक्तिस्ततएव प्रप -- २५१ यथा दृज्याप्रमारायावा
 दावतय १ त्रिज्यावर्गी दृज्या भुजस्तदा दृज्या के -- को भुज इति भुजः ^{सिद्धिः} जस्या दद्या संस्कारेण शं
 २ कुतशं ततो स्यादपि पलभा -- जे द्वादश कोटिस्तदा शंकु तल भुजे का कोटिरिति शंकुः तत्रापमयातो भु
 जयोः प्रत्येकतः ते भुजस्त्वा तव्यक्त स संको व्यक्तगुणितत्वा डक्तः पा. अ. ५. १ आगच्छतेति चिह्नस्थान
 नाप्तज्या रूपकान्तिज्यायाः स्वपलकरोताया रूपग्रहो पूर्व -- पातव्यक्तत्वाद्यक्तनुक्तव्य १ अतयोरव्य
 क्तपोरवधि स्थानस्य जंबूद्वः पातगितत्वे -- स्थानस्य जंबूदीपां तर्गतत्वे च दक्षिणोत्तरदिगंशोक्तमेण शंकु
 स्वरूपं पा. अ. १. व्य. १. ५. ३ स्थानस्य व्यप्तायाम्यदिकस्थतो दक्षिणोत्तरदिगंशोक्तमेण शं।
 - पं. पा. अ. १. व्य. १. ५. ३ स्थानस्य जंबूरूपांतरत्वे तत्र रूपं पा. अ. १. व्य. ५. ३ -- तधि
 स्थानस्य व्यप्तादक्षिणस्थाने गणितं नतिवद्भूमावाश्रयकत्वाभावाज्जंबू -- स्थितावधिगणि
 तव्यस्तरीव्यातसिद्धे अतदि स्थं पदत्रयमुपेतुं अथास्य शंको वर्गो पा. व. अ. १. प. अ. १. व्य. १. ५. ३
पा. व. अ. १. प. अ. १. व्य. १. ५. ३ पूर्णया वर्गे तेन त्रिज्या वर्गे रामस इति पदयोः द्वयमशोध
 नार्थे न्यासः क्रमेणोत्तरस्थानस्य जंबू दीपां वर्गतत्वे दक्षिणभागे पा. व. अ. १. प. अ. १. व्य. १. ५. ३ उत्तरभागे
पा. व. अ. १. प. अ. १. व्य. १. ५. ३ १ स्थानस्य व्यत्तयाम्यस्थले यमे ॥ वपदः पा. व. अ. १. प. अ. १. व्य. १. ५. ३ अत्र स
 मशोधनादव्यक्तपदप्रथमस्ताते व्यक्तवर्गः सैको यावद्गुणः द्वितीयस्थाने व्यक्ताव्यक्ता हति
 दृष्टान्तो द्विगुणो यावद्गुणो धतमृण मृण व्यक्तपदे व्यक्तपदे व्यक्तप्यत्रिज्यातो ल्यत्वे धनमाद्यो

धिकत्वे कुर्यात् ततो मूलग्रहार्थं यतो यावत्तावद्गुणं केना व्यक्तवर्गेण सैकेनायवर्तिता वव्यरूपदे प्रथमस्थाने
 यावद्गुणः द्वितीयस्थाने पवर्तिता न्यो द्विगुणो यावद्गुणः व्यक्तपदे पवर्तिता चः एतावत्पवर्गं पुनो ग्राभ्यां मूलं
 प्रथमपदे प्रथमस्थाने यावत् द्वितीयस्थाने न्यो धतमृणामृणमुक्तक्रमेण व्यक्तपदे न्यवर्गं पुनो ग्राभ्यां मूलं प्र
 थमपदे न्याधिकमेव द्वितीयपदे ग्राह्यो नादत्तावर्गं मूलप्रत्याहृतमेव प्रथमपदे मूलयोः समशोधना
 दिष्टदेशस्य जंघुहोपांतः स्यत्वे दक्षिणे रते विभागयोः क्रमेण मूलं न्योना द्वादश्यामातं व्यक्तयाम्यस्यत्वे मूल
 मन्वयुक्तं द्वितीयपदे प्रथमस्थाने मूले नात्यक्तमानं दृष्ट्या नु पयुक्ता उत्तरमाते मूले युक्तो नात्यो - धामानं व्यक्तयाम्यस्य
 त्वे मूलयुक्तो नात्यो द्विधामानमित्यधिकं नोक्तं पद्ये तद्देशास्य मनुष्या विषया त्वादिति गोदातीरगतात्मतीर्थविषये सत्र्यंश
 वेदा - भेमानोर्भा हरि संगतस्य हरिदिग्भागाश्रितं ब्रूहि मे पादो नांगमिता दभा - शिवदिक्काशिकिपद्यो जने रेके नातपने न
 तद्ददस्व रेवो घ्यामि वाराणासी २५२ - वंसधीर्दुष्टतराति स्वसृष्ट्या गि संत प्रमना हृदग्री नतिर्वियद्ये द्रुतवाराण सेव
 - त्वच कल्पना न्न तमे धत्ताता न् २५३ इति सिद्धो न तत्त्वार्थे ती श्वर कृते भव तसिद्धांत सार्वभौमे स्मिन्म प्राध्यायोति
 कल्पनः प्रथमा ईसिद्ध परपा - तज्जावंति गोल एव समयावगमार्थ उक्तारि विलसपत्रधरः सद्र ह एध्रुम तातवि
 भुर्बुधमान्यात्यः १ ज्योतिः परब्रह्मस बोधस्तु मुनी श्वरानुग्रहीतः सत कव्य कद्रु श्रुताननातः स्थित श्रिरंजी
 वसार्वभौमः २ भाद्रमासे मुक्तपदे हिति प्यामिंदोर्वारे पुव्यभेयो भवतं मृष्टांगा द्वा द्वा मिते १५६ शाक
 यातवर्षे कार्ष्णी त्सार्वभौमे मुनीशः ३ पंडिताः पश्य त्सार्वभौममालोकमात्रादतिदुर्गमार्था ददान मे नं निरिविलास्य दातांति
 मित हेतुं सकलाभिपूज्ये ४ मया सार्वभौमो मुनीशे न भज्जगन्नाथ पादाब्जयो र्पितास्ते अनेन प्रसन्नो भवतं तदहीन भित्तस्य
 मे सर्वविद्या प्रधान ५ इति श्रीसकलगणक सार्वभौम रंगनाथना ज्योतिर्वित्पुत्रविश्वरूपा परनामकं कमुनी श्वर ज्योतिर्विद्वि
 वितः सिद्धांत सार्वभौमः परहरीतामगमत्र उत्तरार्धग्रंथ संख्या ७०० संपूर्णग्रंथ संख्या २४०० संवत् १८७८ आषाढ प्र १७

